

LESZEK ZUGAJ

HISTORIA ADMINISTRACJI W GMINIE RADOWO MAŁE 1945-2023

LUBLIN 2023

DO 1945 ROKU

Okolice dzisiejszej gminy Radowo Małe w czasach piastowskich związane były z państwem polskim, następnie stanowiły część samodzielnych księstw pomorskich. Z czasem stały się częścią państwa pruskiego i niemieckiego.

W państwie niemieckim tereny wiejskie tradycyjnie podzielone były na gminy jednostkowe (jednowioskowe). Każda większa wieś wraz z przysiółkami stanowiła oddzielną gminę na czele z sołtysem. Sprawy ustroju gminnego na wschodnich obszarach Niemiec regulowała ustawa gminna z 3 lipca 1891 roku¹.

W początkach XX wieku okolice dzisiejszej gminy przynależały do powiatu reskiego z siedzibą w Łobzie (*Labes*).

Niemiecka mapa z połowy XIX wieku

¹A. Korobowicz, W. Witkowski, *Historia ustroju i prawa polskiego 1772-1918*, Zakamycze 1998, s. 194.

Fragment polskiej mapy wojskowej z lat 30. XX wieku

LATA 1945-1954

Wczesną wiosną – w marcu 1945 roku na obszar dzisiejszej gminy wkroczyły wojska Armii Czerwonej.

Klęska Niemiec w II wojnie światowej spowodowała przyłączenie tych terenów do Polski jako „Ziemie Odzyskane” (zwane też Ziemią Zachodnimi i Północnymi).

Początkowo władzę administracyjną sprawowały radzieckie komendantury wojskowe. Tworzono je w większych miastach oraz dużych ośrodkach wiejskich, na strategicznych węzłach drogowych, kolejowych. Z czasem powstawały komendantury skupiające po kilka, kilkanaście wsi tworząc „gminną komendanturę” oraz zwierzchnie komendantury na poziomie powiatów. Komendanci wojenni odpowiadali za spokój i porządek na swoim terenie².

Celem wojskowych komendantur była organizacja administracji na podległym terenie i uregulowanie kwestii gospodarczych (na przykład zaopatrzenia ludności) na zajętych obszarach. Komendantury tworzyły rejestry ludności, organizowały milicję obywatelską. Rejestrowano broń, konfiskowano miejscowej ludności niemieckiej radioodbiorniki. Komendanci prowadzili także inwentaryzację mienia ponemieckiego³.

Radzieckie komendantury natychmiast rozpoczęły tworzenie polskiego pomocniczego aparatu administracyjnego, sukcesywnie likwidując niemiecką administrację lokalną, jeżeli takowa cały czas działała. Na wsiach mianowano polskich wójtów (jako pełniących obowiązki) i sołtysów⁴. Rosjanie wyznaczali większe wsie na ośrodki administracyjne na czele z wójtem. Prawdopodobnie już wtedy powstały zasadnicze zręby przyszłych gmin wiejskich. Wojenne „gminy” zostały powołane przez radzieckich komendantów jako organy pomocnicze wojskowych komendantur.

Tymczasem w Warszawie w ramach Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej⁵ od początku 1945 roku trwały przygotowania do przejęcia Ziem Odzyskanych. Ustalono instrukcje, przygotowywano ludzi – urzędników oraz organy bezpieczeństwa – milicję obywatelską. Kadry jednak było dramatycznie mało.

14 marca 1945 roku Rząd Tymczasowy uchwalił podział Ziem Zachodnich na

---

² Przemysław Sławiński, *Administracja terytorialna w województwie szczecińskim w latach 1945-1950*, Gorzów Wielkopolski 2008, s. 15-18.

³ Tamże.

⁴ Tamże, s. 20-21.

⁵ Rząd przekształcony z Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego 31 grudnia 1944 roku.

okręgi administracyjne odpowiadające województwom, te podzielono na obwody odpowiadające niemieckim powiatom. **Na Pomorzu Zachodnim powołano III okręg administracyjny⁶. W tym okręgu działał, między innymi, obwód łobeski.**

Wyznaczono pełnomocnika rządowego na okręg Pomorza Zachodniego⁷. Pełnomocnik pobrawszy czek na sumę 5 000 000 zł oraz 500 litrów spirytusu⁸ wkrótce wyruszył w drogę, aby objąć swoją placówkę⁹.

Należy podkreślić, że tworzenie polskiej administracji na Ziemiach Odzyskanych przebiegało w dużo gorszych warunkach niż ustanawianie powojennej administracji na dawnych ziemiach II RP. Urzędy terytorialne nie posiadały materiałów biurowych, nawet papieru, dzienników urzędowych, brak było połączeń telefonicznych, elektryczności, także poczta dopiero się tworzyła. W pierwszych miesiącach 1945 roku działały też radzieckie komendantury wojskowe. Panowała zatem swoista dwuwładza; wojskowa radziecka i cywilna – polska.

Administracja stopnia obwodowego (powiatowego), w III okręgu administracyjnym tworzyła się od marca 1945 roku. W Łobzie rozpoczął pracę pełnomocnik obwodowy, powołany przez pełnomocnika okręgowego, który organizował polską administrację na poziomie miast i gmin.

---

⁶ Tamże, s. 63.

⁷ Tamże.

⁸ Spirytus traktowano jako środek płatniczy.

⁹ Tamże, s. 28.

Fragment mapy administracyjnej z 1946 roku

W 1945 roku nadano wszystkim miejscowościom tymczasowe polskie nazwy. Dopiero w następnych latach specjalna komisja w Warszawie zatwierdzała nowe nazwy miejscowości, publikując w „Monitorze Polskim” obwieszczenia w sprawie oficjalnego nazewnictwa.

W czerwcu 1946 roku zlikwidowano tymczasowe okręgi administracyjne, oficjalnie powołano **województwo szczecińskie** podzielone na powiaty,¹⁰ w tym **powiat łobeski**. Granice powiatów pozostały z czasów niemieckich. Urząd pełnomocnika okręgowego zamieniono na Urząd Wojewódzki, a urzędy pełnomocników obwodowych stały się starostwami powiatowymi na czele ze starostami.

GMINY WIEJSKIE

Wiosną 1945 roku w urzędach obwodowych wyznaczono pierwsze granice gmin zbiorowych w miejsce dotychczasowych, niemieckich gmin jednostkowych.

Wśród powołanych, przez pełnomocnika obwodowego, gmin zbiorowych w obwodzie łobeskim były gminy: *Klein Raddow*, *Rogów* i *Ornshagen*. W następnych latach owe gminy zostały przemianowane na: **Radowo Małe, **Rogowo** i **Żerzyno**.**

Przez pewien czas używano także tymczasowej nazwy *Radłówka* w odniesieniu do Radowa Małego.

---

¹⁰ Dz. Urz. 1946, nr 28, poz. 177.

Miasta Gminy wiejskie	Ludność					
	ogó- łem	meż- czy- źni	ko- biety	w wieku lat		
				poni- żej 18	18-59	60 i wię- cej
Pow. Łobez * — County Łobez *						
Miasta						
Ławiczka	1314	604	710	429	779	106
Łobez	2064	967	1097	682	1244	138
Płoty	1213	535	678	402	759	52
Węgorzyn	348	174	174	99	211	38
Gminy wiejskie						
Jażwiny	1427	731	696	552	798	77
Klaushagen	775	362	413	273	475	27
Klein Raddow	987	418	569	402	505	80
Ławiczka	1491	648	843	567	765	159
Neukirchen	1341	581	760	512	678	151
Ornshagen	1531	671	860	659	752	120
Płoty	2379	963	1416	936	1217	226
Rogów	1354	643	711	530	742	82
Schönwalde	2013	894	1119	753	1106	154
Stargardt	1667	684	983	643	807	217
Witznitz	2795	1143	1652	1184	1300	311

Powyżej dane ze spisu powszechnego z 1946 roku (*Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku, Warszawa 1947, s. 45*)

Ówczesne zbiorowe gminy wiejskie zostały objęte prawodawstwem z okresu II Rzeczypospolitej¹¹, zyskując nowe normy prawne, ustanowione przez władze PKWN-u¹².

Formalnie do 1950 roku funkcjonował samorząd gminny.

Funkcje uchwałodawcze posiadała gminna rada narodowa. Przedwojenny ustrój gminny zakładał demokratyczną procedurę wyłaniania rad gminnych. Po wojnie radnych delegowały partie i organizacje społeczne, czyli w praktyce PZPR. Powołano dodatkowy

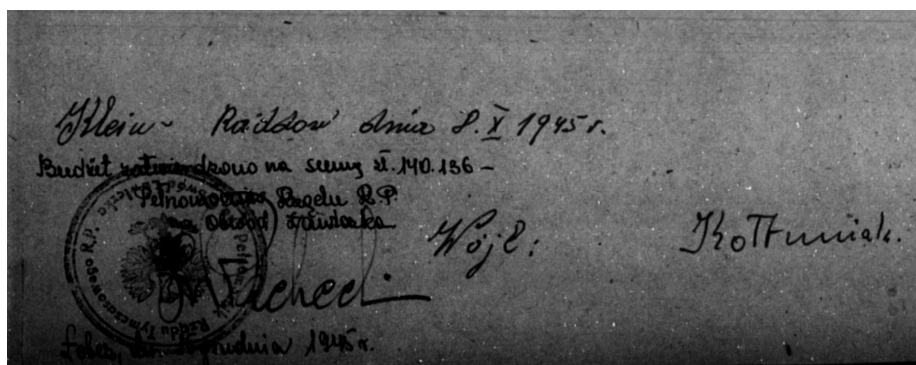
¹¹ Dziennik Ustaw nr 35, z dnia 13 maja 1933 roku, poz. 294, Dz.U. 1944, nr 5, poz. 22, Dz.U. 1944, nr 14, poz. 74.

¹² 11 września 1944 roku Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego w Lublinie wydał dekret o organizacji i zakresie działalności rad narodowych (Dz.U. 1944, nr 5 poz. 22). 23 listopada 1944 roku PKWN wydał dekret o organizacji i zakresie działalności samorządu terytorialnego (Dz.U. 1944, nr 14, poz. 74).

organ w postaci prezydium gminnej rady narodowej, wyłaniany z grona radnych.

Organem wykonawczym pozostawał zarząd gminy, złożony z wójta, podwójciego i 2-3 członków zarządu – ławników. Przed wojną zarząd gminy z wójtem na czele stanowił jedyny organ wykonawczy, po wojnie rola tego organu została ograniczona do wykonywania poleceń prezydium i gminnej rady narodowej.

Specyfika chaosu wojennego wymagała pewnych zmian w praktyce działalności gmin na Ziemiach Odzyskanych. W marcu lub kwietniu 1945 roku powołano zarząd gminy, a gminną radę narodową dopiero jesienią tego samego roku. Na czele zarządu gminy stał wójt powołany przez pełnomocnika obwodowego. W skład zarządu weszli początkowo także podwójci oraz sekretarz, także powołani przez pełnomocnika. W następnych miesiącach do zarządu dołączyli dwaj kolejni członkowie powołani już przez gminną radę narodową. W wyniku wojennego chaosu pierwsi członkowie zarządu byli często przypadkowymi ludźmi, często nie związani z administracją. Do zadań wójta należało opracowanie planów pracy, planów finansowo-gospodarczych oraz organizowanie akcji osiedleńczej. Zarząd gminy ustalał budżet, rozliczał jego wykonanie, wykonywał uchwały gminnej rady narodowej oraz polecenia pełnomocnika obwodowego (później starosty)¹³. W typowym „biurze zarządu gminy” (urząd gminy) pracowali: sekretarz gminy, referent finansowo-podatkowy, referent wojskowy, referent gospodarczo-społeczny, drogomistrz, kancelista lub praktykant. Organami pomocniczymi dla gmin były gromady – dziś zwane sołectwami. Na Ziemiach Zachodnich tworzono je w zasadzie w oparciu o dawne niemieckie gminy jednostkowe. Na czele gromady stał sołtys, początkowo wyznaczony przez wójta lub zarząd.

AP Szczecin, UW Szczecin, Sprawozdanie finansowe gminy Radowo Małe za rok 1945

¹³ AP Szczecin/Międzyzdroje, wstęp do zespołu archiwalnego GRN w Karnicach.

Gminy zbiorowe.

00011 ²¹

Gmina Radźówka.

Nazwa gminy: Radźówka (niemiecka) Klein Raddow.

Wsie (gromady zbior.) wchodzące w skład gminy: Radźówka (Klein Raddow), Duże Radowo (Gross Raddow), Karnice (Karnitz), Stary Borków (Gr. Berkenhagen), Siedlucice (Zeitlitz), Ryków (Reckow), Unieście (Unheim), Dobieszewo (Dübsow), Strzemiele (Strahmel), Czachowo (Zachow).

Ogólna liczba mieszkańców ..... 1302 głów
a/ Polaków z dawną osiadłych ..... -- "
b/ Polaki element napływowy ..... 1179 "
c) Niemcy ..... 116 "
d) Inne narodowości ..... 7 "
e) Ogólna liczba ludności przed wojną ..... 2114 "
Ilość członków M.O. .... 6 osób

Obszar terenowy rolny ..... 9429 ha.

Grunty rolne ..... 5989 ha:

Łąki ..... 947 ha.

Grunty obsiane ..... 503 ha.

a/ oziminy ..... 503 ha.

b/ jare ..... --

c/ ekopowe ..... --

Grunty nieobsiane, nie obsadzone ... 5486 ha.

Ilość gospodarstw w 100 ha 160

Ilość gospodarstw ponad 100 ha ..... 12 (majątki)

Stan zabudowań gospodarskich (podać procentowo) 75% dobre.

Obszar jezior i stawów rybnych ..... 186 ha.

Stan rybny - średni.

Domnujące gatunki ryb - liny, szczupaki, karpie.

Lasy ..... 2081 ha

a) liściaste -

b) iglaste -

c) mieszane ..... 2081 ha.

Przemysł leśny (tartaki, smolarnie i. tp.) 1 tartak (mały)

Stosunek ludności do władz i zarządzeń - dobry

Stosunek ludności do Armii Czerwonej - średni

Działalność partii politycznych: P.P.R. i P.P.S.

Mniejszości narodowe: Rosjanie, Litwini, Niemcy.

U w a g i : .....
..... 1 .....

AP Szczecin, Urząd Wojewódzki Szczeciński, Charakterystyka gmin
zbiorowych w powiecie łobeskim

000023

Gmina zbiorowa
Gmina Rogowo A.

1. Nazwa gminy : R O G O W O A. (niemiecka) Roggów A,
  2. Wsie (gromady zbior.) wchodzące w skład gminy: Rogowo A. (Rogow A.), Trzciny (Schöneu), Sulimowo (Salmow), Gostomino (Justin), Łowce (Haseleu), Mierzyn (Messow), Zwierzyno (Schwerin), Dobrzykowo (Daberkow).
  3. Ogólna liczba mieszkańców . . . . . 1429 głów
    - a) Polaków z dawnoasiadłych . . . . . -
    - b) Polski element napływowy . . . . . 1335 "
    - c) Niemców . . . . . 90 "
    - d) Inne narodowości . . . . . 4 "
    - e) Ogólna liczba ludności przed wojną . . . . . brak danych
  4. Ilość członków M.O. . . . . 6 osób
  5. Obszar terenowy rolny . . . . . 5950 ha (łącznie z majątkami)
  6. Grunty rolne . . . . . 4209 ha " "
  7. Łąki . . . . . 532 ha " "
  8. Grunty obsiane . . . . . 375 ha (bez majątków)
    - a) oziminy . . . . . 375 ha " "
    - b) jare . . . . . -
    - c) okopowe . . . . . -
  9. Grunty nieobsiane, nieobsadzone . . . . 1190 ha
  10. Ilość gospodarstw do 100 ha 168
  11. Ilość gospodarstw ponad 100 ha 10
  12. Stan zabudowań gospodarskich (podeś procentowo) 80%
  13. Obszar jezior i stawów rybnych . . . . 100 ha
  14. Stan rybny - średni.
  15. Dominujące gatunki ryb - szczupak, leszcz.
  16. Lasy . . . . . 643 ha
    - a) liściaste . . . . . brak danych
    - b) iglaste . . . . . " "
    - c) mieszane . . . . . " "
  17. Przemysł leśny (tartaki, smolarnie i tp.) -
  18. Stosunek do władz i ich zarządzeń - d o b r y
  19. Stosunek do Armii Czerwonej - d o b r y
  20. Działalność partii politycznych - P.P.R. i P.P.S.
  21. Mniejszości narodowe - -
- U w a g i : . . . . .
- . . . . .

**SZCZECIŃSKI
DZIENNIK WOJEWÓDZKI**

Nr 13

Szczecin, 5 sierpnia 1948 r.

Rok IV

T R E Ś C :

Dział urzędowy

Poz. 103 Obwieszczenie Wojewody Szczecińskiego z dnia 1 lipca 1948 r. w sprawie tymczasowego podziału administracyjnego województwa szczecińskiego (wyszczególniające powiaty, gminy miejskie i wiejskie, gromady oraz miejscowości przynależne do gromad).

165

L. p.	Gmina	Gromada i przynależne do niej miejscowości	Rodzaj miejscowości	Dawna nazwa (niemiecka)
-------	-------	--	---------------------	-------------------------

III. GMINA WIEJSKA RADOWO MAŁE — KLEIN RADDOW

1	GROMADA	Radowo Małe	wieś	Klein Raddow
	GROMADA	Radowo Wielkie	wieś	Gross Radow
3	GROMADA	Borkowo Wielkie	wieś	Gross Borkenhagen
		Borkowo Małe	maj.	Klein Borkenhagen
4	GROMADA	Siedlice	wjeś	Zeitlitz
5	GROMADA	Rekowo	wieś	Reckow
6	GROMADA	Dobieszewo	wieś	Dubzow
7	GROMADA	Uniemie	wieś	Unheim
8	GROMADA	Strzmiele	wieś	Stramehl
9	GROMADA	Czachowo	wieś	Zachow
10	GROMADA	Karnice	wieś	Karnitz
		Meszno	maj.	Wedderwill
		Chelm	maj.	Lopersdorf
		Konie	maj.	Kohne

IV. GMINA WIEJSKA ROGOWO — ROGGOW

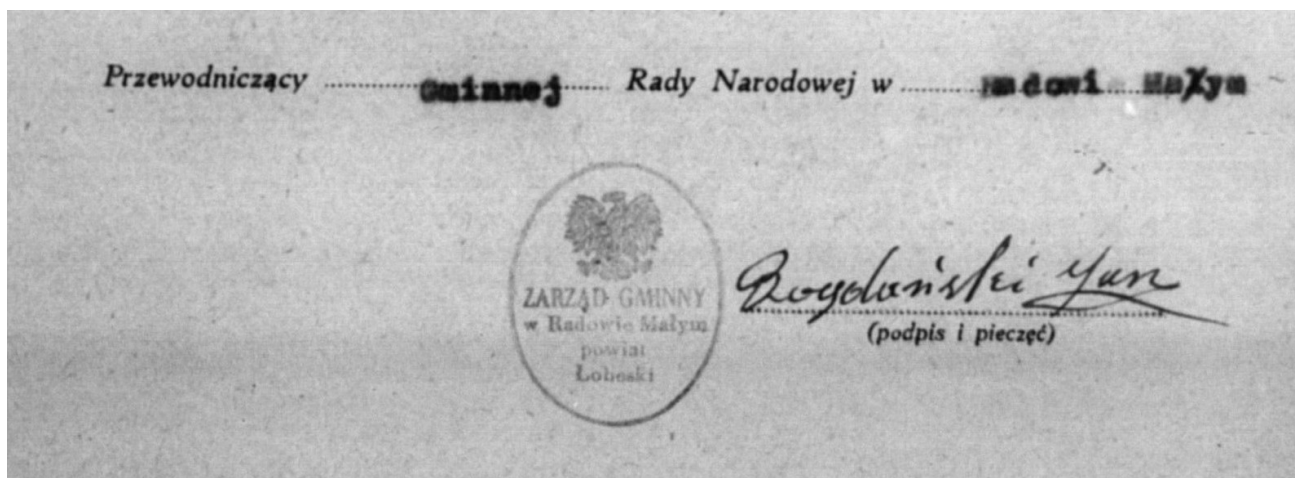
1	GROMADA	Rogowo	wieś	Roggow
		Krzekowo	maj.	Wilhelmstahl
		Dargomyśl	maj.	Hoffelde
		Wojcieszyce	kolonia	Luisenhof kol.
2	GROMADA	Zelmowo	wieś maj.	Sallmow
		Pogorzelice	wieś	Margarethenhof
3	GROMADA	Sienno Dolne	maj.	Schönau (Gut. A.)
		Sienno Górne	wieś maj.	Schönau (Gut B.)
4	GROMADA	Gostomin	wieś	Justemin
		Gildnica	maj.	Amalienburg

L. p.	Gmina	Gromada i przynależne do niej miejscowości	Rodzaj miejscowości	Dawna nazwa (niemiecka)
		Mąkoszyno	maj.	Gebelshof
		Wołkowo	wieś	Wolkow
5	GROMADA	Orle	wieś	Haseleu
		Wiórkowo	maj.	Kietholz
6	GROMADA	Dobrkowo	wieś maj.	Daberkow
7	GROMADA	Mieszewo	wieś	Meesow
		Mieszewko	maj.	Meesow Vorwerk
8	GROMADA	Zwierzynek	wieś maj.	Schwerin
		Zwierzyn	maj.	Schwerinshof
		Zwagrodek	kol.	Kreutz

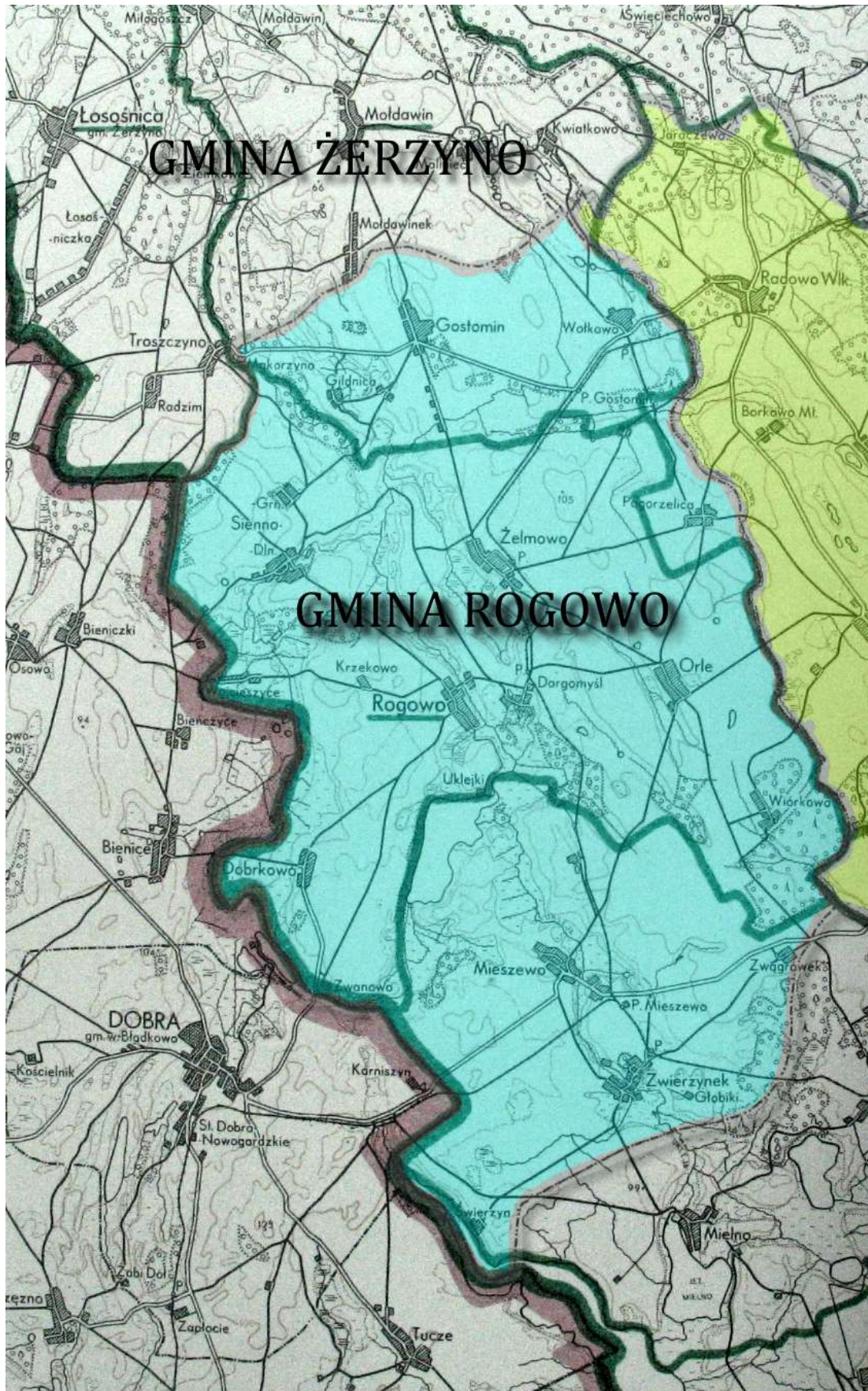
**Wykaz gmin i gromad (sołectw) w 1948 roku (Szczeciński Dziennik Wojewódzki,
1948 nr 13 poz. 103)**

L. p.	Gmina	Gromada i przynależne do niej miejscowości	Rodzaj miejscowości	Dawna nazwa (niemiecka)
X. GMINA WIEJSKA ŻERZYNO — ORNSHAGEN — (SIEDZIBA W ŁOSOŃNICY)				
1	GROMADA	Żerzyno Zduny Godziszewo Kurcewo	wieś maj. kol. maj. wieś	Ornshagen Ziegolei Friederikenwalde Kursdorf
2	GROMADA	Czarne Ławiska Makowiczki	wieś wieś wieś	Neuenhagen Mittelhagen Mackewitz
3	GROMADA	Taczały Brenko Siwkowice	wieś maj. maj. wieś	Ludwigshorst Brenkenhof Schmelzdorf
4	GROMADA	Łosońnica Łosońniczka Domyśle	wieś maj. kol. maj.	Lasbeck Neu Lasbeck Sophienhof
5	GROMADA	Mołodawin Mołodawinek Makuliniec	wieś wieś maj.	Maldewin Neu Maldewin Hoekenberg
6	GROMADA	Kwitkowo Radzim Troszczyno Ziemkowo	wieś wieś maj. maj. wieś	Vcelsang Radem Friedrichsgnade Eichow

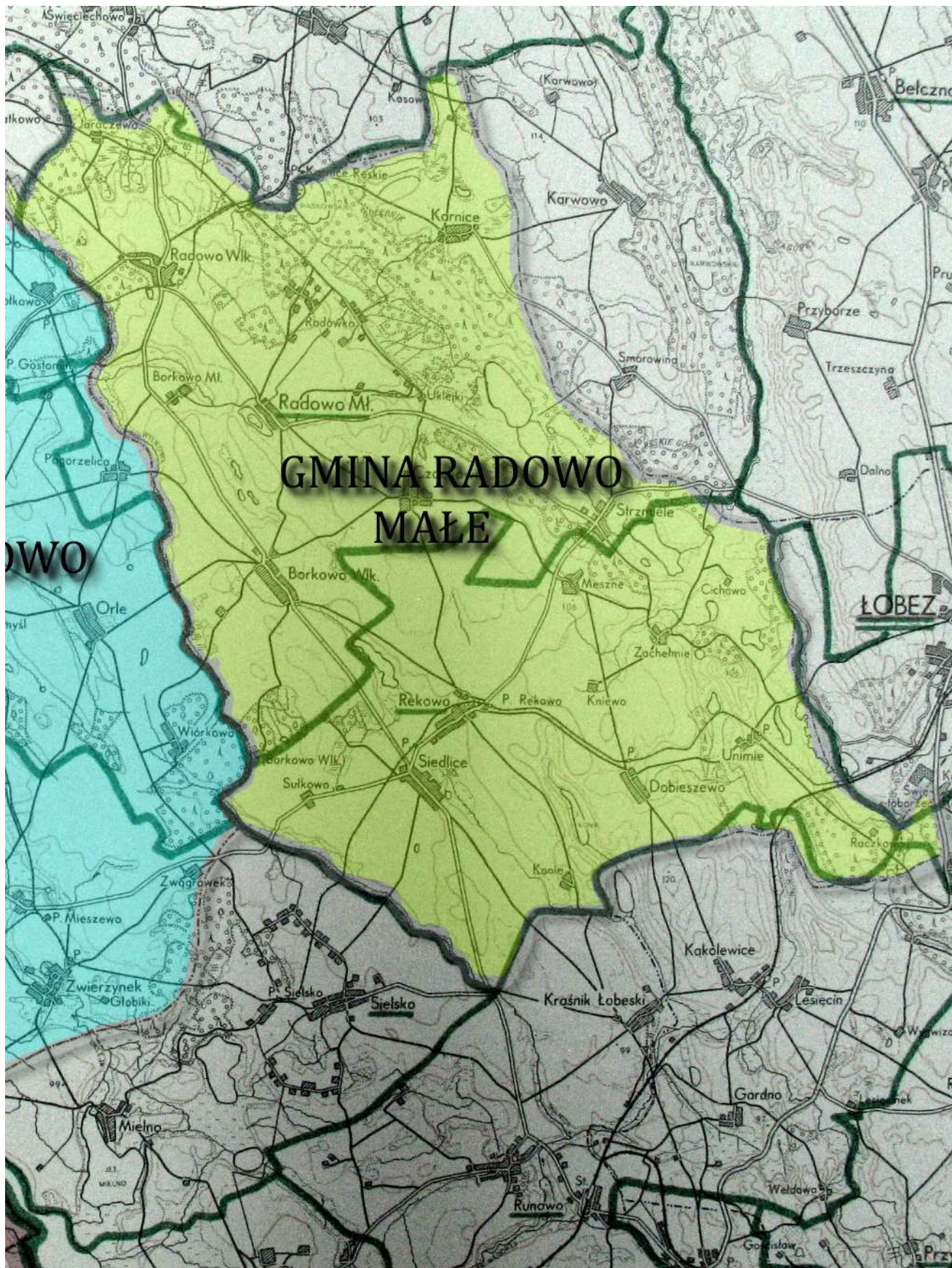
Wykaz gmin i gromad w 1948 roku (*Szczeciński Dziennik Wojewódzki*, 1948 nr 13 poz. 103)

AP Szczecin, UW Szczecin, budżet gminy Radowo Małe za rok 1950

Podział na gminy na początku lat 50. XX wieku

Podział na gminy na początku lat 50. XX wieku

	359835	-	359835	-
Suma stanu biernego			4528611	-
Zobowiązania względne				
Gwarancje udzielone				
Różni za gwarancje			-	-

 Wójt (Burmistrz) *H. Brataki*

53

AP Szczecin, UW Szczecin, roczne sprawozdanie finansowe gminy Rogowo za rok 1948

WYKAZ SUM PRZECHODNIICH
Zarządu Gminy Radowo Małe w/g stanu na dzień 31 XII 1949r. 63

Obwodowy Urząd Likwidacyjny	1.700.-	si
Referat Weterynaryjny	2.300.-	"
Opłaty Stemplowe	1.290.-	"
odatek gruntowy dla Państwa - 25%	21.901.-	"
" " " P.P. Zap. - 20%	140.609.-	"
" " " Woj. Zwłasku Samorząd. 3%	21.091.-	"
" " " P.w. Zw. Samorządowego 25%	82.175,32	"
" " " Zw. Sam. Chłopskiej - 2%	14.061.-	"
" " " Pow. Zwias. Prac. Sam. Ter. (eksp.)	978.-	"
Podatek od psow	2.200.-	"
inne Opłaty Sądowe	776.-	"
Razem=		289.581,32 si.

 WÓJT GMINY
RADOWO-MAŁE
W. Wójcik
Dębczyński St.

AP Szczecin, UW Szczecin, Roczne sprawozdanie finansowe gminy Radowo Małe za rok 1949

Samorząd gminny nie miał prawa istnieć w socjalistycznym państwie. Na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku o terenowych organach jednolitej władzy państwowej¹⁴ zniesiono samorząd terytorialny (pozostał nadal okręg zwany gminą). Jego cały majątek przejęło państwo. Rozwiązano organy wykonawcze gmin (wójt i zarząd gminy) – rady gromadzkie. Ich kompetencje przejęły rady narodowe. Wprowadzono wtedy jednolity system władz i administracji terenowej oparty na wzorach radzieckich. Rady narodowe *były organami władzy państwowej w jednostkach podziału terytorialnego i na ich obszarze kierowały działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną. Na czele rad stały prezydia, które w praktyce przejęły funkcję rad narodowych*¹⁵. Rady narodowe były wybierane w wyborach powszechnych przez miejscową ludność¹⁶. Pierwsze wybory przeprowadzono jednak dopiero w 1954 roku.

W ten sposób pełnię władzy w gminie przejęły rady narodowe oraz prezydium – organ kolegialny. Już wcześniej umniejszono rolę wójta i zarządu, teraz zlikwidowano te pozostałości sanacyjnej Polski. Prezydium zbierały się na sesjach, podobnie jak wcześniej zarządy gminy. Pozostały nadal urzędy gminy pracujące pod kierunkiem sekretarzy gmin. Sekretarze wchodzili odtąd w skład prezydium¹⁷.

Sołtysi do tej pory podlegali wójtom i starostom; od czasu wejścia w życie przepisów z 1950 roku podlegali przewodniczącym gminnych rad narodowych.

---

¹⁴ Dz.U. 1950, nr 14, poz. 130.

¹⁵ Marian Kallas, *Historia ustroju Polski*, Warszawa 2001, s. 396.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Dz.U. 1950, nr 14, poz. 130.

Radowo Małe ..... P o u k a s z

w. Radowo Małe ..... pow. ....
według stanu na dzień 15.XI.1953 r.

Nr. O. A. 5/37/53

Lp.	Gromada	Imię i nazwisko sołtysa	Wiek /lat/	Źródła utrzymania sołtysa			Praca part.	Czy jest w prod. sp. na produkcję: (tak lub nie)
				czy sp. ni. produkcji indyw.	rolnic. -ilo ha	inne		
1.	Radowo Małe	Piturk Franciszka	50 1903r.	---	9,49	---	nie	
2.	Radowo Wielkie	Lopasz Franciszek	34 1919r.	tak	---	---	tak	
3.	Borkowo Wielkie	Lipecki Józef	43 1910r.	tak	---	---	tak	
4.	Siedlice	Osiewicki Jan	52 1921r.	---	9,50	---	nie	
5.	Rekowo	Makłanowski Stanisław	37 1916r.	tak	---	---	tak	
6.	Dobieszewo	Rzepkowski Piotr	39 1914r.	---	8,40	---	nie	
7.	Unienie	Parlak Bolesław	46 1907r.	---	9,52	---	nie	
8.	Czochowo	Wojciechowski Józef	49 1909r.	tak	---	---	tak	
9.	Stręmiele	Lukaszuk Grzegorz	30 1923r.	---	6,14	---	nie	
0.	Karnice	Fojna Piotr	41 1912r.	---	8,84	---	nie	
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
0.								
1.								

Za Prezydium G. R. N.
Przewodniczący Prezydium G. R. N.
Sekretarz Prezydium

Uwaga: jeżeli w chwili obecnej stanowisko sołtysa nie jest obsadzone, należy napisać o tym na drugiej stronie niniejszego formularza, a do rubryk wpisać nazwisko podsołtysa, który spełnia funkcję.

**Wykaz sołtysów gminy Radowo Małe w 1953 roku (AP Szczecin, Prezydium
Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie)**

Gminna Rada Narodowa w Rogowie		Rogowo		według stanu na dzień 1 XI 1953 r.		Lubuskie	
pow. Łobez. woj. Szczecin		pow.		.....		.....	
z. dz. A.A-8/9/53		.....		.....		.....	
nr	osada	Imię i nazwisko sołtysa	wiek /lat	Zródła utrzymania sołtysa czyli: sp-ii rolnik indyw. -ilo ha	Prze- part.	czy jest w grupie sp-ii produkcyjnej	czy jest w grupie czł. lub nie
1	Sięcin	Piotr Tybó	39 16 VI - 1914	czł. R. Z. S.	-	nie	tak
2	Rogowo	Kazimierz Rydzewski	29 30 IX - 1924	rolnik	-	nie	tak
3	Gostomino	Edward Kradus	29 11 X - 1924	rolnik	-	nie	tak
4	Bobkowo	Alojzy Melon	32 6 X - 1921	czł. R. Z. S.	-	nie	tak
5	Mieszewo	Wacław Raczevski	29 15 XI - 1924	czł. R. Z. S.	-	nie	tak
6	Osle	Stanisław Deunko	23 9 III - 1930	-	7,50 ha	nie	nie
7	Pogorzeli	Antoni Lorent	33 13 VI - 1920	-	7,41 ha	nie	nie
8	Zwierzyniec	Stanisław Miodkowski	16 VI - 1900	czł. R. Z. S.	-	nie	tak

Uwaga: jeżeli w chwili obecnej stanowisko sołtysa nie jest obsadzone, należy napisać o tym na drugiej stronie niniejszego formularza a do rubryk wpisać nazwisko podsołtysa, który spełnia funkcję.

Przewodniczący Prezydium GRN
Kucinski
P. Kucinski

Wykaz sołtysów gminy Rogowo w 1953 roku (AP Szczecin, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie)

Pierwsza połowa lat 50. XX wieku to najczarniejszy okres w powojennej historii polskiej wsi. Władze gminne zajmowały się głównie zbieraniem narzuconych obowiązkowych dostaw (mleko, zboże, ziemniaki i żywiec) oraz zawyżonych podatków. To właśnie dzięki brutalnemu wykorzystaniu gospodarczemu polskiej wsi budowano przemysł ciężki w Polsce. Niemal na siłę propagowano tworzenie spółdzielni produkcyjnych. Polska wieś była wobec tych pomysłów niezwykle sceptyczna. W wielu miejscach powołano jednak spółdzielnie produkcyjne, które stały się „oczkiem w głowie” władz gminnych, powiatowych i partii.

W 1952 roku w skład gminy Radowo Małe wchodziły gromady (sołectwa): Borkowo Wielkie, Czachowo, Dobieszewo, Karnice, Radowo Małe, Radowo Wielkie, Rekowo, Siedlice, Strzemiele i Unimie¹⁸.

W skład gminy **Rogowo** wchodziły gromady: Dobrkowo, Gostomin, Mieszewo, Orle, Sienno, Zelmowo i Zwierzynek¹⁹.

W skład gminy **Żerzyno** wchodziły gromady: Mołdawin, Troszczyno i inne²⁰.

W 1954 roku rozpoczęto proces likwidacji gmin. Miały je zastąpić nowe jednostki administracyjne, bardziej zbliżone do ustroju „socjalistycznego” państwa.

---

¹⁸ *Wykaz gromad Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej według stanu z dnia 1 lipca 1952 roku*, Warszawa 1952

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

GROMADZKIE RADY NARODOWE

W 1954 roku rozpoczęto tworzenie nowych, mniejszych jednostek administracyjnych, które miały współgrać z planowaną kolektywizacją polskiej wsi. Zwano je gromadami – w nawiązaniu do polskiej tradycji administracyjnej. Jedna gromada miała odpowiadać granicami przyszłemu spółdzielczemu, kolektywnemu gospodarstwu rolnemu.

Oficjalnym celem reformy miało być *włączenie coraz szerszych rzesz pracujących chłopów do udziału w rządzeniu Państwem, rozwijanie ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi*²¹.

Dwudziestego piątego września 1954 roku weszła w życie ustawa o reformie podziału administracyjnego²². W miejsce dotychczasowych gmin powstały nowe gromady położone na terenie jednej lub sąsiadujących ze sobą dawnych gmin. Nowe granice były w dużej mierze zupełnie sztuczne, protesty ludności nie były brane pod uwagę.

Teoretycznie nowe gromady miały mieć powiązania komunikacyjne, wspólne *urządzenia gospodarcze, kulturalne lub zdrowotne* (art. 2). Liczba mieszkańców miała się wahać od tysiąca do trzech tysięcy, powierzchnia od 15 do 50 kilometrów kwadratowych. Na czele całości stała gromadzka rada narodowa z prezydium (przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i dwóch, trzech członków)²³.

Początkowo gromadzkie rady narodowe (GRN) miały bardzo wąskie kompetencje. W praktyce zostały sprowadzone głównie do realizacji zarządzeń władz powiatowych. Prezydium powiatowej rady narodowej sprawowało szczegółową kontrolę nad działalnością władz gromadzkich.

Sołtysi miewali w historii lepsze i gorsze okresy, ale byli zawsze. Obowiązki sołtysów przejęli pełnomocnicy gromadzkich rad narodowych powoływani przez gromadzką radę narodową. Do ich zadań należało organizowanie czynów społecznych, zwoływanie zebrań wiejskich czy wystawianie świadectw pochodzenia zwierząt.

Jesień 1956 roku przyniosła duże zmiany w Polsce. W wyniku październikowej „odwilży” I sekretarzem PZPR został Władysław Gomułka. Podział na gromady

---

²¹ Wstęp do ustawy z 25 września 1954 roku o reformie podziału administracji wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych, Dz.U. 1954, nr 43, poz. 191.

²² Dz.U. 1954, nr 43, poz. 191.

²³ Tamże.

wprowadzony w 1954 roku okazał się nieprzystający do realiów „październikowej odwilży”.

Od lutego 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach narodowych, dająca im większe uprawnienia²⁴. Rozpoczęto także proces komasacji gromad w większe jednostki, większość z nich była bowiem zupełnie nieefektywna.

W ustawie o radach narodowych z 1958 roku precyzyjniej sformułowano zakres działania rad narodowych i ich kompetencje. Aparatem wykonawczym i zarządzającym rady było prezydium, opiniodawczym i kontrolnym – komisje rady. Organami pomocniczymi gromadzkich rad byli sołtysi i zebrania wiejskie. Prezydium (przewodniczący oraz 4-5 członków), jako organ wykonawczo-zarządzający rady, reprezentowało radę na zewnątrz i organizowało jej pracę.

Sekretarz gromadzki nie zasiadał odtąd w składzie prezydium, stojąc na czele biura gromadzkiego złożonego z kilku urzędników (referentów). W biurze gromadzkim pracował też przewodniczący – jako etatowy pracownik.

Biblioteka Miejska
w Szczecinie
Czytelnia

**DZIENNIK URZĘDOWY
WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ
W SZCZECINIE**

Szczecin, dnia 30 listopada 1954 r. Nr 15 poz. 67—71

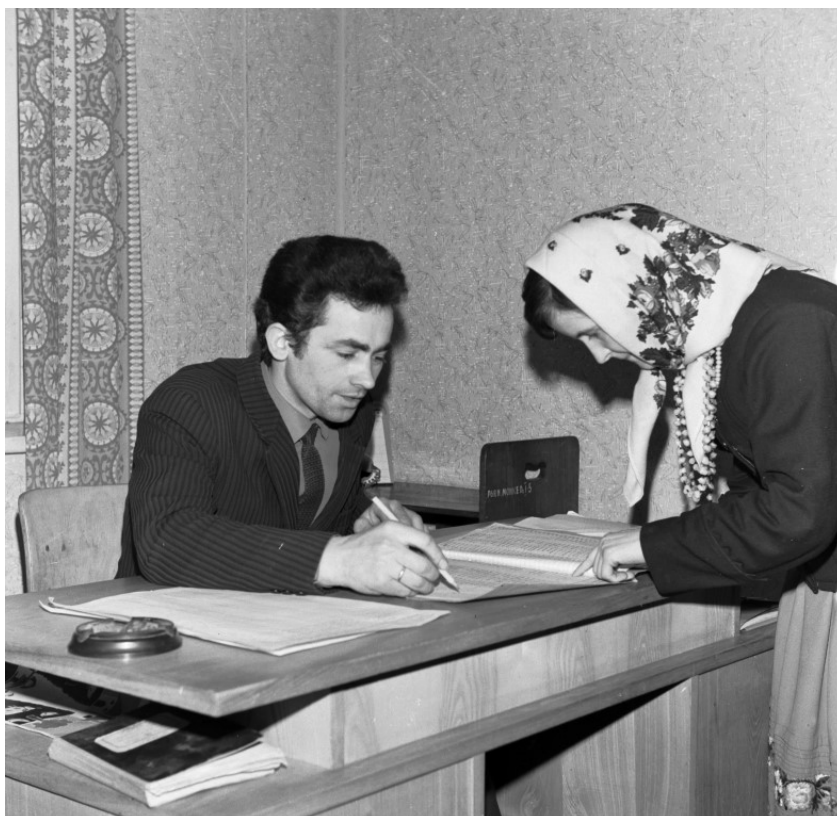

T R E Ś Ć :

<p>Część I. Przepisy obowiązujące.</p> <p>poz. 67 Zarządzenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie z dnia 30 listopada 1954 r. w sprawie zmian w podziale administracyjnym województwa szczecińskiego.</p> <p>poz. 68 Uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie Nr V/58/54 z dnia 5 października 1954 r. w sprawie podziału na dzielnice miasta Szczecina.</p>	<p>Część II. Publikacje.</p> <p>poz. 69 Przedruk rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11.VIII. 1954 r. w sprawie utworzenia powiatu goleniowskiego w województwie szczecińskim.</p> <p>poz. 70. Wyciąg z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zmian granic niektórych powiatów.</p> <p>poz. 71 Wyciąg z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie utworzenia osiedli.</p>
--	---

Nagłówek aktu powołania gromad w województwie szczecińskim

²⁴ Dz.U. 1958, nr 5, poz. 16 (tekst ujednolicony Dz.U. 1975, nr 26, poz. 139).

W komisji wyborczej (NAC)

Pierwsze wybory do rad gromadzkich przeprowadzono 5 grudnia 1954 roku. Wyborom tym towarzyszyła wielka akcja propagandowa. Kolejne wybory przeprowadzono w podobny sposób. Frekwencja zawsze zbliżała się do 100%, tyle samo głosowało na jedyną listę wyborczą – Front Jedności Narodu. Mimo że wyniki były z góry znane, władze przywiązywały, wzorem ZSRR, bardzo dużą wagę do wyborów. Miały one legitymizować narzucony w Polsce system komunistyczny.

Pierwsze dwie kadencje rad narodowych były trzyletnie (1955-1958, 1958-1961). Od 1961 roku kadencje rad narodowych były czteroletnie. Wybory miały miejsce w latach 1961, 1965 i 1969²⁵.

Według ustawy o radach narodowych z 1958 roku na wsiach na nowo powołano sołtysów i zwoływano okresowo zebrania wiejskie.

Ówczesne władze przywiązywały dużą wagę do rozwoju oświaty rolniczej. W każdej gromadzie działał zootechnik i agronom, budowano tak zwane agronomówki. Sprzyjano rozwojowi czytelnictwa wiejskiego (biblioteki i punkty biblioteczne), powstawały świetlice. Rozwinęły się koła gospodyń wiejskich. Powstały liczne nowe

---

²⁵ Dаты wyborów: 5 grudnia 1954, 2 lutego 1958, 16 kwietnia 1961, 30 maja 1965, 1 czerwca 1969.

ochotnicze straże pożarne. Warto wspomnieć o wielkiej akcji „Tysiąc Szkół na Tysiąclecie”. Dzięki niej (składki na budowę szkół były obowiązkowe) w wielu miejscach postawiono w miarę nowoczesne gmachy szkolne, służące często do dziś.

Mimo pewnych pozytywnych tendencji polska wieś pozostawała zacofana cywilizacyjnie. Obligatoryjne dostawy nadal obowiązywały. Rolnicy nie byli objęci powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym.

Odznaka sołtysa z lat 60. XX wieku

W rejonie współczesnej gminy w latach 1954-1972 funkcjonowały gromady:

GROMADA MOŁDAWIN

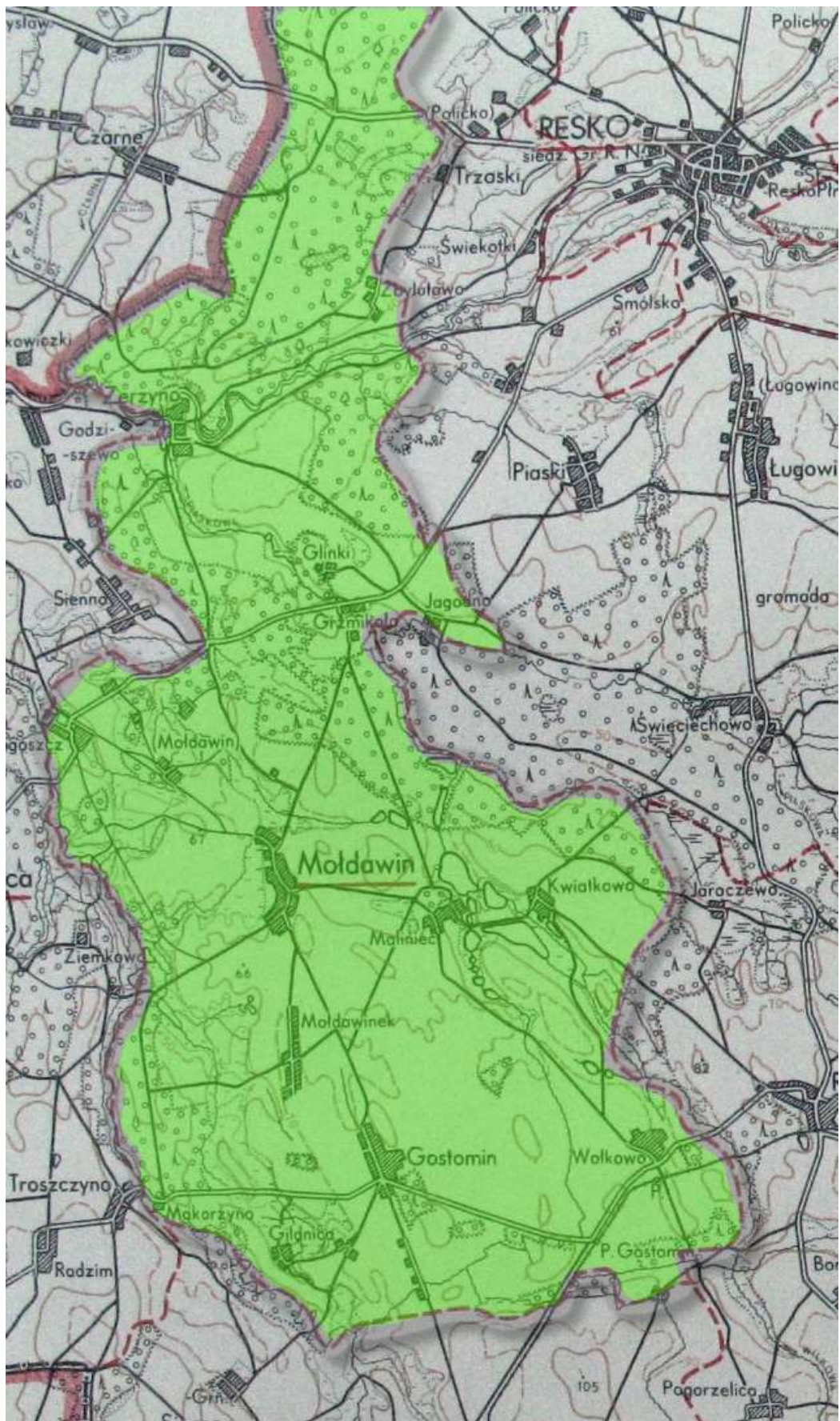
W skład gromady Mołdawin włączono dotychczasowe gromady: Mołdawin i Żerzyno (bez miejscowości Godziszewo) oraz miejscowość Domyśl z dotychczasowej gromady Łosońnica ze zniesionej gminy Żerzyno, obszar dotychczasowej gromady Gostomin ze zniesionej gminy Rogowo, a także miejscowość Jagodno z dotychczasowej gromady Piaski ze zniesionej gminy Resko w tymże powiecie²⁶.

Gromada została zlikwidowana z końcem 1959 roku. Miejscowość Wołkowo włączono do gromady Radowo Małe. Miejscowości Gostomin i Gildnica do gromady Rogowo, pozostały obszar do gromady Łosońnica²⁷.

---

²⁶ Dz.Urz WRN Szczecin, 1954 nr 15, poz. 67.

²⁷ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1959 nr 14 poz. 73.

Gromada Moławin w 1958 roku

GROMADA RADOWO MAŁE

W skład gromady Radowo Małe włączono dotychczasowe gromady: Borkowo Wielkie, Czachowo, Karnice, Radowo Małe, Radowo Wielkie i Strzmiele (bez miejscowości Zachełmie i Mieszno) ze zniesionej gminy Radowo Małe oraz obszar dotychczasowej gromady Karwowo ze zniesionej gminy Bełczna²⁸.

31 grudnia 1959 do gromady Radowo Małe włączono miejscowość Wołkowo ze znoszonej gromady Mołdawin w tymże powiecie²⁹. 1 stycznia 1962 z gromady Radowo Małe wyłączono miejscowości Karwowo i Karwówko, włączając je do gromady Bełczna w tymże powiecie³⁰. Gromada funkcjonowała do końca 1972 roku.

GROMADA REKOWO

W skład jednostki weszły obszary dotychczasowych gromad Dobieszewo, Rekowo, Siedlice i Unimie oraz miejscowości Zachełmie i Mieszko z dotychczasowej gromady Strzmiele ze zniesionej gminy Radowo Małe w tymże powiecie³¹.

Gromadę zniesiono 31 grudnia 1959, a jej obszar włączono do gromad Sielsko (Konie, Siedlice, Sułkowo i Rekowo) i do gromady Wysiedle (Mieszne, Cichowo, Zachełmie, Kniewo, Dobieszewo, Unimie i Raczkowo) w tymże powiecie³².

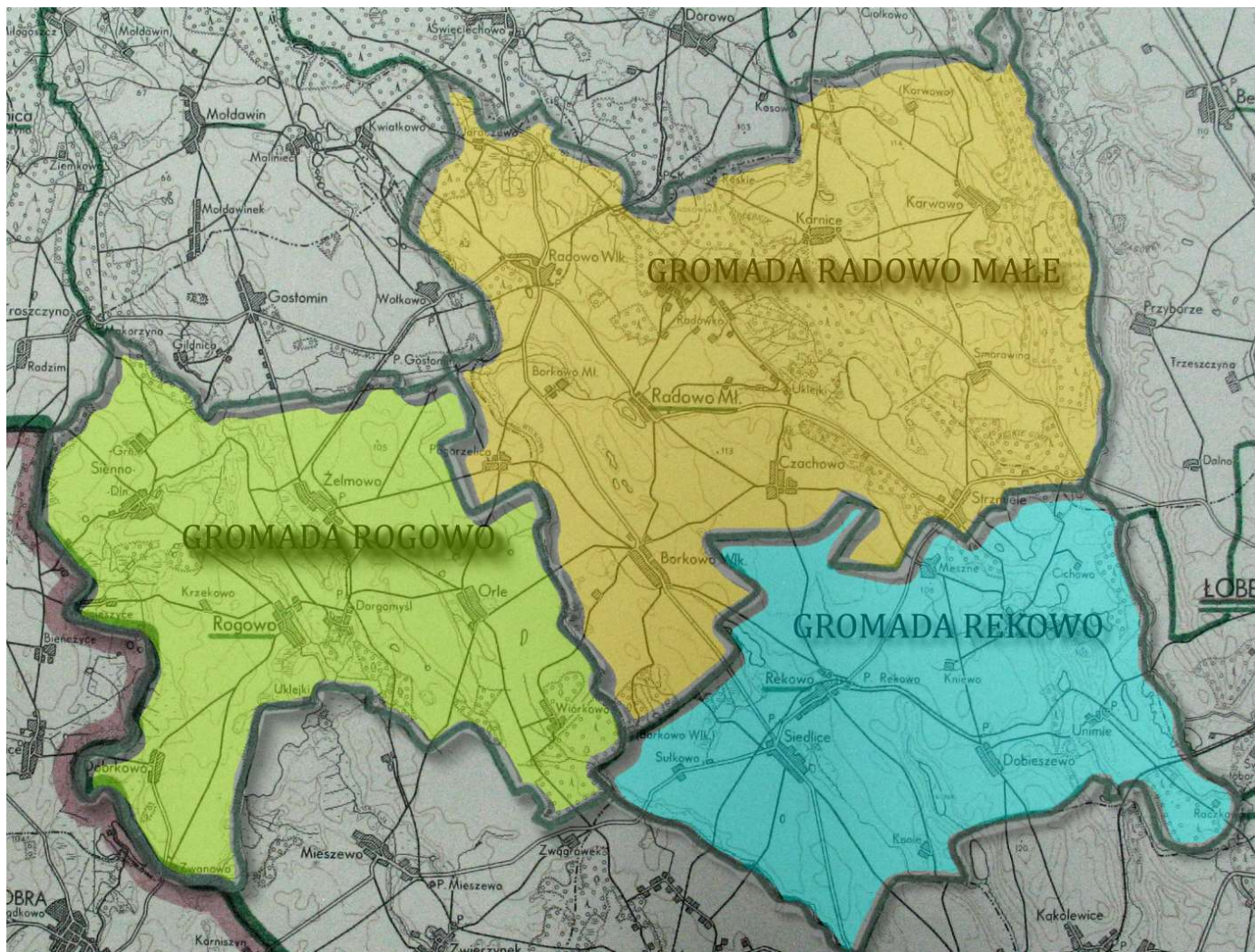
²⁸ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1954 nr 15, poz. 67.

²⁹ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1959 nr 14 poz. 73.

³⁰ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1961 nr 13 poz. 63.

³¹ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1954 nr 15, poz. 67.

³² Dz. Urz. WRN Szczecin, 1959 nr 14 poz. 73.

Podział na gromady w 1955 roku

GROMADA ROGOWO

W skład gromady weszły obszary dotychczasowych gromad: Dobrkowo, Orle, Rogowo, Sienno i Zelmowo ze zniesionej gminy Rogowo w tymże powiecie³³.

31 grudnia 1959 do gromady Rogowo włączono miejscowości Gostomin i Gildnica ze znoszonej gromady Mołdawin w tymże powiecie³⁴.

1 stycznia 1972 do gromady Rogowo włączono miejscowości Mąkorzyna, Radzim, Troszczyń i Ziemkowo ze zniesionej gromady Łosońnica³⁵.

Gromada przetrwała do końca 1972 roku, czyli do kolejnej reformy gminnej.

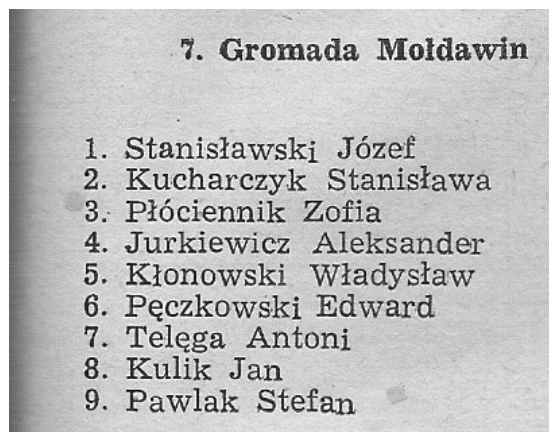
³³ Dz.Urz WRN Szczecin, 1954 nr 15, poz. 67.

³⁴ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1959 nr 14 poz. 73.

³⁵ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1971 nr 14 poz. 112.

WYKAZ RADNYCH GROMADZKICH RAD NARODOWYCH

GROMADA MOŁDWIN

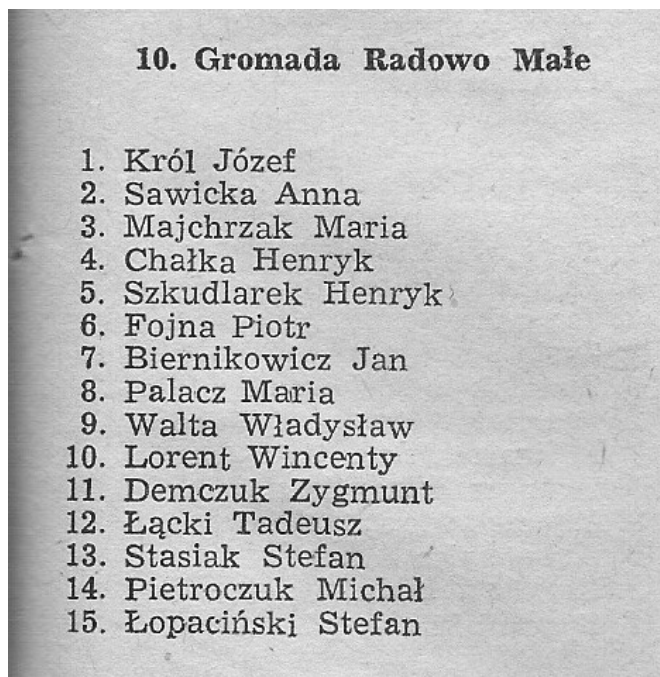

**Wykaz radnych GRN - kadencja 1954-1957 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1954 nr 16 poz. 72**

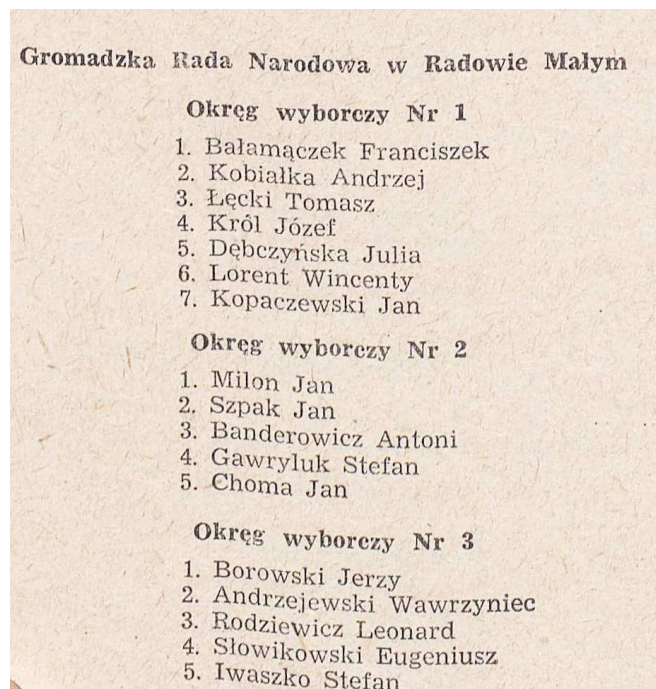

**Wykaz radnych GRN - kadencja 1958-1961 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1958 nr 2 poz. 10.**

GROMADA RADOWO MAŁE

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1954-1957 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1954 nr 16 poz. 72**

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1958-1961 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1958 nr 2 poz. 10.**

GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W RADOWIE MAŁYM

w okręgu wyborczym Nr 1:

1. Spurek Władysław
2. Pakulska Anna
3. Biskupiak Józef
4. Mańkowski Zygmunt
5. Kobiąłka Andrzej
6. Bałamącek Franciszek
7. Grabarczyk Wojciech
8. Dankowski Florian

w okręgu wyborczym Nr 2:

1. Hnatiuk Aleksander
2. Szpak Jan
3. Stańczak Tadeusz
4. Kopaczewski Jan
5. Lorent Wincenty

w okręgu wyborczym Nr 3:

1. Halik Władysław
2. Słowikowski Eugeniusz
3. Iwaszko Stefan
4. Banderowicz Antoni
5. Łęcki Tadeusz
6. Niedźwiedź Józef
7. Fojna Piotr

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1961-1965 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1961 nr 6 poz. 23.**

Gromadzkiej Rady Narodowej w Radowie Małym

w okręgu wyborczym Nr 1

1. Spurek Władysław
2. Będzik Olga
3. Kopaczewska Wanda
4. Mańkowska Józefa
5. Krupa Marianna
6. Nowicki Józef

w okręgu wyborczym Nr 2

1. Biskupiak Józef
2. Lorent Wincenty
3. Sawicki Feliks
4. Kasprzak Józef
5. Stańczak Tadeusz

w okręgu wyborczym Nr 3

1. Koziół Józef
2. Iwaszków Stefan
3. Kulik Jan
4. Banderowicz Antoni
5. Wawryca Józef

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1965-1969 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1965 nr 12 poz. 68.**

Gromadzkiej Rady Narodowej w Radowie Małym

w okręgu wyborczym Nr 1

1. Spurek Władysław
2. Będzik Olga
3. Kopaczewska Wanda
4. Mańkowska Józefa
5. Krupa Marianna
6. Nowicki Józef

w okręgu wyborczym Nr 2

1. Biskupiak Józef
2. Lorent Wincenty
3. Sawicki Feliks
4. Kasprzak Józef
5. Stańczak Tadeusz

w okręgu wyborczym Nr 3

1. Koziół Józef
2. Iwaszków Stefan
3. Kulik Jan
4. Banderowicz Antoni
5. Wawryca Józef

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1965-1969 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1965 nr 12 poz. 68.**

GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W RADOWIE MAŁYM

w okręgu wyborczym nr 1

1. Biskupiak Józef
2. Łapsza Tadeusz
3. Kopaczewska Józefa
4. Sawicki Feliks
5. Mańkowska Józefa
6. Jung Kazimierz
7. Zawada Teresa

w okręgu wyborczym nr 2

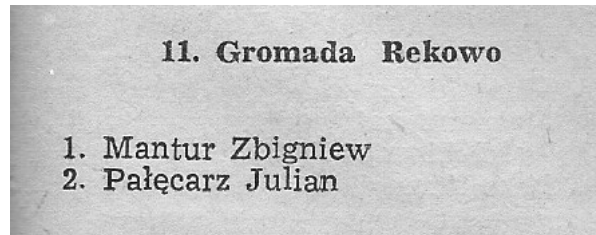
1. Olczak Franciszek
2. Niedźwiedź Józef
3. Kulik Jan
4. Kopaczewska Dominika
5. Szyszkowski Jerzy
6. Ozga Danuta

w okręgu wyborczym nr 3

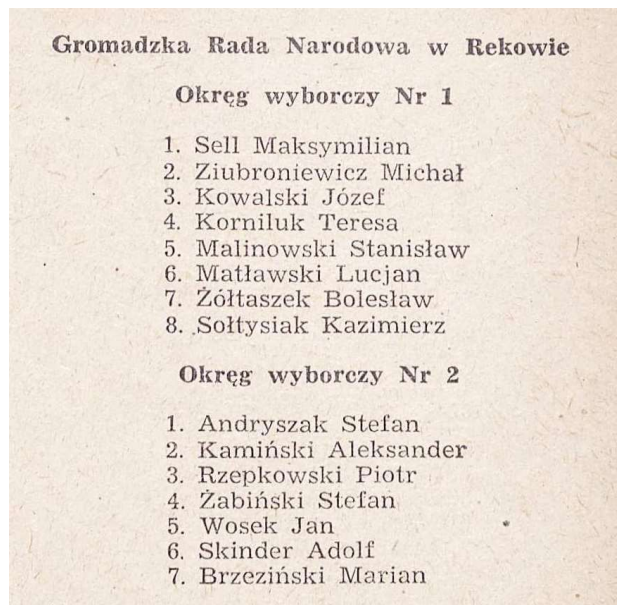
1. Spurek Władysław
2. Nowicki Józef
3. Krenca Mikołaj
4. Bandarowicz Alfred
5. Stańczak Tadeusz
6. Dorosz Józef

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1969-1973 (Dz. Urz. WRN Szczecin, 1969 nr 10
poz. 64)**

GROMADA REKOWO

**Wykaz radnych GRN - kadencja 1954-1957 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1954 nr 16 poz. 72**

**Wykaz radnych GRN - kadencja 1958-1961 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1958 nr 2 poz. 10.**

12. Gromada Rogowo

1. Lepciuch Grzegorz
2. Banaś Franciszek
3. Kowalczyk Ludwik
4. Szkurat Bazyli
5. Drabina Ignacy
6. Nadziejca Stanisław
7. Jużysta Leokadia
8. Krawczyk Krzysztof
9. Podworski Mieczysław
10. Kubot Franciszek
11. Limanowski Mikołaj
12. Rzepka Anna

**Wykaz radnych GRN - kadencja 1954-1957 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1954 nr 16 poz. 72**

Gromadzka Rada Narodowa w Rogowie

Okręg wyborczy Nr 1

1. Krawczyk Krzysztof
2. Waliszewski Telesfor
3. Rydzewski Andrzej
4. Sierhan Stanisław
5. Kowalczyk Ludwik
6. Płuciennik Władysław
7. Dulski Jan

Okręg wyborczy Nr 2

1. Ohradko Józef
2. Jużysta Leokadia
3. Rzepka Aleksy
4. Zdanowicz Aleksander
5. Zieliński Antoni
6. Sawionek Irena
7. Bieńczyk Zygmunt
8. Kowalski Zenon

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1958-1961 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1958 nr 2 poz. 10.**

GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W ROGOWIE	
w okręgu wyborczym Nr 1:	w okręgu wyborczym Nr 2:
1. Waliszewski Telesfor	1. Pławski Zygmunt
2. Kucharski Mikołaj	2. Dragun Mieczysław
3. Płóciennik Władysław	3. Kuczyński Sergiusz
4. Zdanowicz Aleksander	4. Poliński Mieczysław
5. Mierzwińska Alicja	5. Durkowska Jadwiga
6. Tytoń Józefa	6. Jurek Kazimierz
7. Jędrak Aurelia	7. Kowalski Zenon
	8. Zielińska Irena

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1961-1965 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1961 nr 6 poz. 23.**

Gromadzkiej Rady Narodowej w Rogowie		
w okręgu wyborczym Nr 1		w okręgu wyborczym Nr 2
1. Mierzwińska Alicja	6. Bernaszuk Barbara	1. Dragun Mieczysław
2. Połatyński Bogumił	7. Cieśliewicz Roman	2. Harkot Cecylia
3. Kuczyński Sergiusz	8. Kowalski Zenon	3. Jędro Stanisław
4. Kuchalski Mikołaj	9. Kamiński Gabriel	4. Sola Stefan
5. Szulc Marian		5. Bartoszczyk Marek
		6. Wrzosek Władysław

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1965-1969 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1965 nr 12 poz. 68.**

Gromadzkiej Rady Narodowej w Rogowie		
w okręgu wyborczym Nr 1		w okręgu wyborczym Nr 2
1. Mierzwińska Alicja	6. Bernaszuk Barbara	1. Dragun Mieczysław
2. Połatyński Bogumił	7. Cieśliewicz Roman	2. Harkot Cecylia
3. Kuczyński Sergiusz	8. Kowalski Zenon	3. Jędro Stanisław
4. Kuchalski Mikołaj	9. Kamiński Gabriel	4. Sola Stefan
5. Szulc Marian		5. Bartoszczyk Marek
		6. Wrzosek Władysław

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1965-1969 - Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1965 nr 12 poz. 68.**

GROMADZKIEJ RADY NARODOWEJ W ROGOWIE

w okręgu wyborczym nr 1

1. Bernaszuk Barbara
2. Kuczyński Sergiusz
3. Nadzieja Franciszek
4. Drabina Sabina
5. Kuźma Hildegarda
6. Szulc Marian

7. Kazimierzak Joanna
8. Waliszewski Włodzimierz
9. Kamiński Gabriel

w okręgu wyborczym nr 2

1. Dragun Mieczysław
2. Pustelak Leokadia

3. Bartoszczyk Marek
4. Sola Stefan
5. Jędro Stanisław
6. Lipska Józefa
7. Banasik Jan
8. Bąk Czesław

**Wykaz radnych GRN – kadencja 1969-1973 (Dz. Urz. WRN Szczecin, 1969 nr 10
poz. 64)**

**W 1972 roku na obszarze współczesnej gminy funkcjonowały gromady:
Radowo Małe, Rogowo, Łosońnica (Mołdawin, Mołdawinek, Kwiatkowo) i gromada
Sielsko (Rekowo, Siedlice, Konie).**

6. **gromadę Modlimowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Modlimowie;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dąbie, Gostyń Łobeski, Luciąża bez miejscowości Komorowo i Porąbka, gromady Modlimowo i Wysobór z gminy Wicimice oraz część obszaru dotychczasowej gromady Kocierz stanowiąca miejscowość Będkowo z gminy Płoty,
7. **gromadę Mołdawin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mołdawinie;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Mołdawin, Żerzyno bez miejscowości Godziszewo i część obszaru dotychczasowej gromady Łososińca stanowiąca miejscowość Domyśl z gminy Żerzyno, gromada Gostomin z gminy Rogowo oraz część obszaru dotychczasowej gromady Piaski stanowiąca miejscowość Jagodno z gminy Resko,
8. **gromadę Płoty** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Płotach;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Karczewie, Potuliniec, Wilczyńiec, Wyszogóra, Kocierz bez miejscowości Będkowo z gminy Płoty oraz gromada Czarne z gminy Żerzyno,
9. **gromadę Przytoń** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Przytoniu;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brzeźniak, Brzeźnica, Ginawa, Przytoń, Rogówko, Sulice, Węgorzynko i Wiewiecko z gminy Przytoń,
10. **gromadę Radowo Małe** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Radowie Małym;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Borkowo Wielkie, Czachowo, Karnice, Radowo Małe, Radowo Wielkie, Strzmielce bez miejscowości Zachelmie i Meszno z gminy Radowo Małe oraz gromada Karwowo z gminy Belczna,
11. **gromadę Rekowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rekowiu;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dobieszewo, Rekowo, Siedlice, Unimie oraz części obszaru dotychczasowej gromady Strzmielce stanowiące miejscowości Zachelmie i Meszko z gminy Radowo Małe,
12. **gromadę Rogowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rogowie;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dońkowo, Orle, Rogowo, Sienno, Zelnowo z gminy Rogowo,
13. **gromadę Runowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Runowie;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gardno, Kąkolewice, Łosięciny z gminy Przytoń oraz gromady Kraśnik Łobeski, Połchowo i Runowo z gminy Winniki,
14. **gromadę Sielsko** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sielsku;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Chmielno, Sielsko z gminy Winniki oraz gromady Mieszewo i Zwierzynek z gminy Rogowo,
15. **gromadę Starogard** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Starogardzie;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Sósnowo, Gardzin bez miejscowości Potuliny, gromada Stara Dobrzyca bez miejscowości Nowa Dobrzyca, gromada Starogard z gminy Starogard oraz części obszaru dotychczasowej gromady Lubień Dolny stanowiące miejscowości Ciołkowo i Łągiewniki z gminy Resko,
16. **gromadę Wicimice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wicimicach;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Darszyce, Natolewice, Pniewo i Wicimice z gminy Wicimice,
17. **gromadę Winniki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Winnikach;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Chwarstno, Cieszyn, Dłuska, Sarnikierz Trzebowie i Winniki z gminy Winniki,
18. **gromadę Wysiedle** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wysiedlu;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bonin, Niegrzebia, Rynowo, Suliszewice, Tarnowo i Wysiedle z gminy Zajezerze,
19. **gromadę Zajezerze** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zajezierzu;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Trzeszczyna, Kraglin z gminy Przytoń oraz gromady Olchowice, Rożnowo Łobeskie, Zagost, Zagórzycze i Zajezerze z gminy Zajezerze.

Wąsowicz Bronisław
Sekretarz Sesji WRN

Terebucha Eufemiusz
Przewodniczący Sesji WRN

UCHWAŁA Nr V/47/54

Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu myśliborskiego.

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43 poz. 191) Wojewódzka Rada Narodowa w Szczecinie uchwala, co następuje:

W powiecie myśliborskim, w województwie szczecińskim tworzy się następujące gromady:

- gromadę Barlinek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Barlinku;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Moczkowo, Osina, Ożar, Równo, Żydowo oraz część obszaru dotychczasowej gromady Dzikowo stanowiąca miejscowość Dzikówko z gminy Barlinek,
- gromadę Będargowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Będargowie;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Będargowo, Jarosławsko, Krzynki z gminy Pelczyce,
- gromadę Bolewice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bolewicach;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bolewice, Przekolno z gminy Pelczyce, w powiecie myśliborskim oraz gromada Boguszyn bez miejscowości Lubiana Nowa, Lubiana Pyrzycka, Nadarzyn i Plotno z gminy Piasecznik w powiecie pyrzyckim,
- gromadę Dolsk** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dolsku;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Buszów, Dolsk, Mystki z gminy Różańsko oraz gromada Gajewo z gminy Staw,
- gromadę Golenice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Golenicach;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Golenice bez miejscowości Czerników, gromada Kruszwin z gminy Golenice oraz gromada Zgoda i miejscowość Witkowo z gminy Myślibórz,
- gromadę Karsko** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Karsku;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Karsko, Lubianka, Parzeńsko z gminy Karsko,
- gromadę Kierzków** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kierzkowie;
w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Jezierzycze, Kierzków, Krusze, Rów z gminy Golenice,
- gromadę Krzynka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Krzyncy;

Akt powołania gromadzkich rad narodowych w powiecie łobeskim (Dz. Urz. WRN

Szczecin, 1954 nr 15 poz. 67)

Powiat	Siedziba Urzędu Stanu Cywilnego	Obejmuje okręgi (miasta, gromady, osiedla)
Łobez	PMRN Łobez	m. Łobez gr. Łobez
	PGRN Radowo Małe	gr. Radowo Małe gr. Rogowo
	PMRN Resko	m. Resko gr. Resko
	PMRN Węgorzyno	gr. Starogard gr. Sielsko m. Węgorzyno gr. Węgorzyno

Rejonizacja USC w 1971 roku

W grudniu 1970 roku I sekretarzem KC PZPR został Edward Gierek. Jego czasy są często z rozrzewnieniem wspomniane przez starszych mieszkańców wsi. Początki były bowiem bardzo obiecujące.

Polska dekady lat 70. XX wieku starała się wykonać wielki skok cywilizacyjny, ale struktura administracyjna obszarów wiejskich, gdzie mieszkała większość społeczeństwa, tkwiła cały czas w latach 50. Potrzebne były głębokie zmiany.

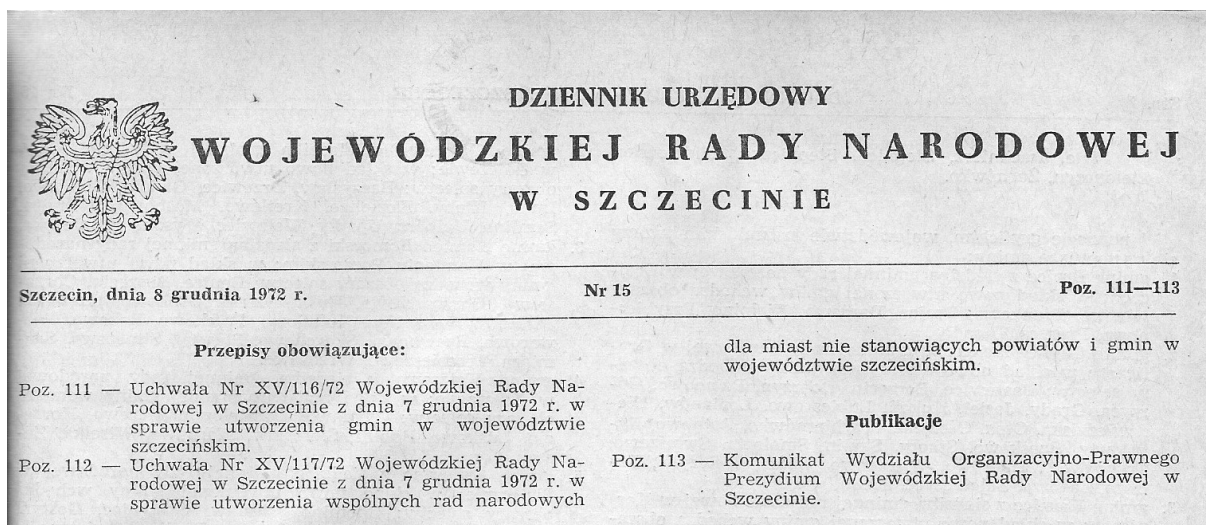
Gromady funkcjonowały do końca 1972 roku. Ówczesne władze postanowiły powrócić do idei gmin – większych i silniejszych jednostek administracyjnych.

LATA 1973-1990

Pomysłem na przebudowę struktury administracyjnej było powołanie na nowo gmin – dużych, samowystarczalnych jednostek z większymi uprawnieniami. Na czele gmin miał stać kompetentny naczelnik.

Już w 1971 roku rozpoczęły się przygotowania do wielkiej reformy administracyjnej – powołania gmin. Przygotowania trwały niemal cały rok 1972. Należało określić okręgi gminne, co często spotykało się z oporem społecznym. Przez wiele miesięcy szukano kandydatów na naczelników i sekretarzy. Preferowano osoby z wyższym wykształceniem, co nie było łatwe na polskiej prowincji. Problemem było znalezienie odpowiedniej siedziby przyszłego urzędu gminy.

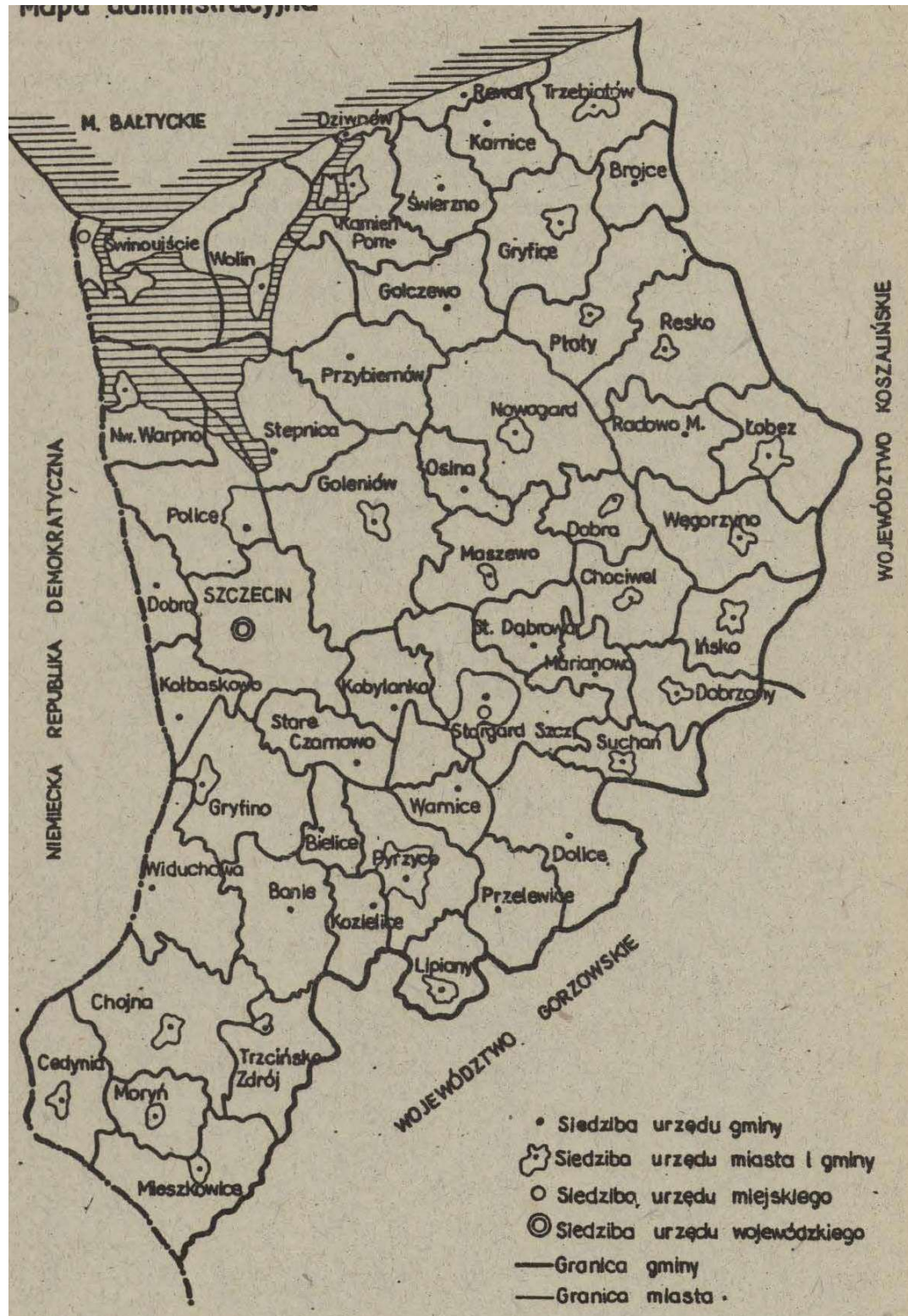
Reforma ruszyła z dniem 1 stycznia 1973 roku. Wśród nowych jednostek administracyjnych powołanych w województwie szczecińskim i powiecie łobeskim była też gmina Radowo Małe³⁶.

Nagłówek aktu powołania gmin w województwie szczecińskim

³⁶ Dz. Urz. WRN Szczecin, 1972 nr 15 poz. 111

W dwa lata później, w połowie 1975 roku, doszło do kolejnej dużej rewolucji administracyjnej. Zlikwidowano duże województwa i powiaty. Ze starej struktury pozostały tylko niedawno powołane okręgi gminne. Gmina Radowo Małe została włączona do małego województwa szczecińskiego.

Województwo szczecińskie

ski Małe, Racimierz, Stepnica, Stepniczka, Widzińskiego, Zielonczyn, Żarnówko.

W powiecie gryfickim, województwie szczecińskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Brojce z siedzibą gminnej rady narodowej w Brojcach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bielikowo, Brojce, Darzewo, Kiełpino, Przybiernowo, Pruszcz, Tapadły,
2. gminę Gryfice z siedzibą gminnej rady narodowej w Gryficach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Baszewice, Borzęcin, Dobrzyn, Dziadowo, Górzycza, Grądy, Jasiel, Kukań, Lubieszewo, Lopianów, Niedźwiedziska, Otok, Ościęcin, Przybiernówko, Rotnowo, Rybokarty, Rzęskowo, Sikory, Skalin, Smolecin, Świeszewo, Trzygłów, Waniorowo, Wilczkowo, Witno, Wólczyzno, Zaczisze, Zagórze, Zaleszczyce, Zielin,
3. gminę Karnice z siedzibą gminnej rady narodowej w Karnicach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Czaplina Mała, Czaplina Wielka, Cerkwica, Ciemierz, Drodzowo, Janowo, Karnice, Konarzewo, Kusin, Lędzin, Modlimowo, Niczonów, Ninikowo, Paprotno, Skalno, Trzeszczyn,
4. gminę Płoty z siedzibą gminnej rady narodowej w Płotach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Czarnowo, Darszyce, Gostyń Łobeski, Karczewie, Kocierz, Kreżel, Luciąża, Makowice, Mechowo, Modlimowo, Natolewice, Pniewo, Potuliniec, Sowno, Truskolas, Wicimice, Wilczyniec, Wytok, Wyszobór,
5. gminę Rewal z siedzibą gminnej rady narodowej w Rewalu; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Niechorze, Pobierowo, Pustkowo, Rewal, Sliwin,
6. gminę Trzebiatów z siedzibą gminnej rady narodowej w Trzebiatowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bieczyno, Chomętowo, Gąbin, Gołańcz Pomorska, Gorzysław, Gosław, Kłodkowo, Lewice, Mirosławice, Roby, Rogozina, Sadlno, Siemidarżno, Trzebusz, Włodarka.

§ 5.

W powiecie gryfińskim, województwie szczecińskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Banie z siedzibą gminnej rady narodowej w Baniu; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Babinek, Banie, Kunowo, Lubanowo, Parnica, Piaseczno, Sosnowo, Tywica,
2. gminę Gryfino z siedzibą gminnej rady narodowej w Gryfinie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Bartkowo, Borzym, Chlebowo, Chwarstnica, Czepino, Daleszewo, Krajnik, Krzypnica, Mielenka Gryfińska, Nowe Czarnowo, Pniewo, Radziszewo, Sobieradz, Steklino, Steklo, Weltyń, Wirów, Wodkowice, Żabnica, Żorawie, Żorawki,
3. gminę Krzywiny z siedzibą gminnej rady narodowej w Krzywini; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Kładowo, Krzywiny, Lisie Pole, Polesiny, Rynica, Żarczyn, Żelechowo,
4. gminę Stare Czarnowo z siedzibą gminnej rady narodowej w Starym Czarnowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Binowo, Dębina, Dobropole Gryfińskie, Glinna, Kartno, Kolowo, Komorówko, Stare Czarnowo, Żelewo, Żelistawiec,
5. gminę Swobnica z siedzibą gminnej rady narodowej w Swobnicy; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Baniewice, Dłusko Gryfińskie, Górnowo, Grzybno, Kamienny Jaz, Rurka, Strzelczyn, Swobodnica,
6. gminę Widuchowa z siedzibą gminnej rady narodowej w Widuchowej; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Dębogóra, Lubicz, Marwice, Ognica, Pacholeta, Widuchowa.

§ 6.

W powiecie kamieńskim, województwie szczecińskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Dziwnów z siedzibą gminnej rady narodowej w Dziwnowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary: dotychczasowego osiedla Dziwnów oraz sołectw: Łukęcin, Międzywodzie,

2. gminę Golczewo z siedzibą gminnej rady narodowej w Golczewie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Baczyślów, Drzewice, Gadom, Golczewo, Imno, Kieby, Kozielice, Kretlewo, Mechowo, Niemica, Samlino, Unibórz, Upadły, Wołowice, Wysoka Kamińska,
3. gminę Kamień Pomorski z siedzibą gminnej rady narodowej w Kamieniu Pomorskim; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Benice, Buszęcin, Chrzastowo, Chrzaszczewo, Dusin, Górki, Grabowo, Grębowo, Jarszewo, Jarzysław, Kukulowo, Połchowo, Rekowo, Rozwarowo, Rzewnowo, Skarchowo, Stawno, Strzeżewo, Szumiąca, Trzebieszewo, Wrzosowo,
4. gminę Kołczewo z siedzibą gminnej rady narodowej w Kołczewie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Chynowo, Domysłów, Kołczewo, Korzęcin, Łuskowo, Rabiąż, Sierosław, Warnowo, Wiselka, Zastań,
5. gminę Świerżno z siedzibą gminnej rady narodowej w Świerżnie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Chomino, Ciesław, Gostyniec, Gostyń, Jatkki, Kaleń, Krzemkowo, Osiecz, Redliny, Świerżno,
6. gminę Wolin z siedzibą gminnej rady narodowej w Wolinie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Dargobądź, Darzowice, Dobropole, Jarzębowo, Karnocice, Kodrąb, Kodrąbek, Koniewo, Laska, Ładzin, Mokrzyca Wielka, Ostromece, Płocin, Reclaw, Skoszewo, Troszyn, Zagórze.

§ 7.

W powiecie łobeskim, województwie szczecińskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Łobez z siedzibą gminnej rady narodowej w Łobzie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Belczna, Bonin, Dobieszewo, Karwowo, Klepnica, Łobżany, Niegrzebia, Poradz, Prusinowo, Przyborze, Rożnowo Łobeskie, Suliszewice, Tarnowo, Unimie, Worowo, Wsiedle, Zagórzycze, Zajezierze.

2. gminę Radowo Małe z siedzibą gminnej rady narodowej w Radowie Małym; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Borkowo Wielkie, Czachowo, Dobrkowo, Gostomin, Karnice, Mołdawin, Orle, Pogorzela, Radowo Małe, Radowo Wielkie, Rekowo, Rogowo, Siedlice, Sienna Dolna, Sienna Górna, Strzemiele, Troszczyno, Żelmowo,

3. gminę Resko z siedzibą gminnej rady narodowej w Resku; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Dorowo, Gardzin, Igllice, Lubień Dolny, Lubuń Mały, Lubuń Wielki, Losońnica, Ługawina, Piaski, Policko, Sienna, Siwkowice, Sosnowo, Sosnowko, Stara Dobrzyca, Starogard, Taczalę,

4. gminę Węgorzyno z siedzibą gminnej rady narodowej w Węgorzynie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Brzeźniak, Brzeźnica, Chwarstno, Cieszyń, Dłusko, Gardno, Ginawa, Kraśnik Łobeski, Lesięcin, Mielno, Mieszewo, Połchowo, Przytoń, Rogówko, Runowo, Runowo Pomorskie, Sarnikierz, Sielsko, Stare Węgorzynko, Sulice, Trzebawie, Wiewiecko, Winniki, Zwierzynek.

§ 8.

W powiecie myśliborskim, województwie szczecińskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę Barlink z siedzibą gminnej rady narodowej w Barlinku; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Dziedzice, Dzikowo, Dzikówko, Jarząbki, Krzyńska, Lubianka, Moczkowo, Moczdyło, Mostkowo, Okunie, Osina, Ożar, Płonno, Równo, Rychnów, Swadzim, Żydowo,
2. gminę Golenice z siedzibą gminnej rady narodowej w Golenicach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Golenice, Jezierzycze, Kierzków, Krusze, Kruzwin, Listomie, Rów, Zgoda,
3. gminę Myślibórz z siedzibą gminnej rady narodowej w Myśliborzu; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Czólnów, Dąbrowa, Derczewo, Głazów, Gryzno, Kolonia Myśliborzyce, Lawy, Myśliborzyce, Nawrocko, Otanów, Pniów, Podławie, Prądnik, Renice, Rościn, Sitno, Sulimierz, Wierzbica,
4. gminę Nowogródek Pomorski z siedzibą gminnej rady narodowej w Nowogrodku Pomorskim; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw: Giżyn, Karsko, Ki-

GMINNA RADA NARODOWA

Na czele władz lokalnych stała gminna rada narodowa – organ uchwałodawczy.

Ustawa o powołaniu gmin i rad narodowych wprowadziła dość rewolucyjne, jak na PRL, zmiany. Przede wszystkim ustalono wyraźny podział między funkcjami stanowiącymi i wykonawczymi (do tej pory scalały je prezydium rad narodowych). Organami uchwałodawczymi stały się gminne rady narodowe liczące kilkadziesiąt osób. Gminne rady pierwszej kadencji były dość liczne, bowiem zasiedli w nich radni wybrani jeszcze w wyborach z 1969 roku. Wybory do rad narodowych przeprowadzono po raz pierwszy w dniu 9 grudnia 1973 roku. Kolejne zaś 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 roku i 19 czerwca 1988 roku.

Na przełomie lat 70. i 80. XX wieku cała polska gospodarka, w tym także rolnictwo, przeżyła gwałtowne załamanie. W grudniu 1981 roku wprowadzono stan wojenny, była to rozpaczliwa próba obrony systemu socjalistycznego w Polsce. Działalność rad narodowych została zawieszona na kilka miesięcy, a w każdej gminie powołano Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego. Do gmin przybyły Terenowe Grupy Operacyjne, które miały uzdrowić sytuację gospodarczą. Jednak metodami wojskowymi nie udało się naprawić niewydolnego systemu gospodarczego.

Po zniesieniu stanu wojennego w roku 1983 władze postanowiły stworzyć pozory zmiany, aby spacyfikować nie najlepsze nastroje. Nowa ustawa z 20 lipca 1983 roku *o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego*³⁷ dała radom narodowym możliwość samodzielnego wyboru naczelnika gminy spośród uzgodnionych kandydatów, jednak powoływał go i odwoływał wojewoda. Rada narodowa pod koniec każdego roku budżetowego głosowała nad absolutorium dla naczelnika z wykonania budżetu³⁸.

Rady narodowe zostały zlikwidowane na początku 1990 roku na mocy obecnej ustawy o samorządzie gminnym. Ostatnia kadencja rad narodowych została skrócona.

---

³⁷ Dz.U. z 1983 r., nr 41, poz. 185.

³⁸ Tamże.

GMINNEJ RADY NARODOWEJ W RADOWIE MAŁYM:

w Okręgu Wyborczym Nr 1:

1. Mirowski Bernard
2. Niedźwiedź Józef
3. Mosiądz Stanisław
4. Sawicki Feliks

w Okręgu Wyborczym Nr 2:

1. Kogut Zbigniew
2. Biskupiak Józef
3. Zawada Teresa
4. Kulik Jan

w Okręgu Wyborczym Nr 3:

1. Krawczyk Józef
2. Mankiewicz Bronisław
3. Sowiński Edward

w Okręgu Wyborczym Nr 4:

1. Dragun Mieczysław
2. Kuźma Hildegarda
3. Kłosowiak Zdzisław
4. Miczołek Jan
5. Ciężki Stanisław

w Okręgu Wyborczym Nr 5:

1. Waliszewski Włodzimierz
2. Bernaszuk Barbara
3. Mała Irena
4. Szulc Marian

w Okręgu Wyborczym Nr 6:

1. Mazur Sabina
2. Kozłowski Waclaw
3. Konrad Danuta

w Okręgu Wyborczym Nr 7:

1. Krakus Edward
2. Kulik Stanisław
3. Słowik Janina

w Okręgu Wyborczym Nr 8:

1. Dziuba Jan
2. Korniluk Antoni
3. Topola Stanisława
4. Stępień Jadwiga

**Radni GRN Radowo Małe kadencji 1973-1977 (Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1973 nr 17 poz. 135)**

GMINNEJ RADY NARODOWEJ W RADOWIE MAŁYM

W OKRĘGU WYBORCZYM NR 1:

1. Hejzner Stanisław
2. Prygiel Tadeusz
3. Spurek Władysław
4. Maczan Ignacy
5. Woźniak Maria
6. Stępień Bolesław

W OKRĘGU WYBORCZYM NR 2:

1. Glin Katarzyna
2. Taborska Anna
3. Perła Stanisław
4. Biskupiak Józef
5. Lisak Jerzy
6. Mołodowicz Kazimiera

W OKRĘGU WYBORCZYM NR 3:

1. Będzik Bazyli
2. Sowiński Edward
3. Iwaszko Kazimierz
4. Monkiewicz Bronisław

W OKRĘGU WYBORCZYM NR 4:

1. Tchórz Maria
2. Szcześniak Wacław
3. Kłosowiak Zdzisław
4. Szulc Marian

W OKRĘGU WYBORCZYM NR 5:

1. Waliszewski Włodzimierz
2. Rzepka Aleksy
3. Kuczyński Sergiusz
4. Ciężki Stanisław

W OKRĘGU WYBORCZYM NR 6:

1. Kulik Jan
2. Kulik Stanisław
3. Lipska Danuta
4. Strzelczyk Bronisława
5. Kozłowski Waclaw
6. Stefaniak Helena

**Radni GRN Radowo Małe kadencji 1978-1984 (Dziennik Urzędowy WRN Szczecin,
1978**

nr 1 poz. 9)

Gminnej Rady Narodowej w Radowie Małym:

W okręgu nr 1

1. Chiloński Stanisław
2. Lewandowski Józef
3. Spurek Władysław
4. Bałamacek Arkadiusz
5. Byra Wiesława
6. Mączyński Tadeusz

W okręgu nr 2

1. Lorent Wincenty
2. Kierzkowski Zygmunt
3. Biskupiak Józef

W okręgu nr 3

1. Błazik Władysław
2. Dawlud Józef
3. Wojciechowski Mirosław
4. Sobańska Irena

W okręgu nr 4

1. Kuzio Edward
2. Rychlicka Helena
3. Szurgot Wiesław
4. Bąk Marian

W okręgu nr 5

1. Gizowski Ryszard
2. Śliwka Tadeusz
3. Ciunel Krystyna
4. Łodziewski Lech
5. Ropińska Elżbieta
6. Kunc Stanisław
7. Nowak Józef

W okręgu nr 6

1. Wojciechowski Bohdan
2. Kurdziel Józef
3. Bugara Edmund
4. Hałuszczak Wanda
5. Kozłowski Wacław
6. Konieczny Ryszard

**Radni GRN Radowo Małe kadencji 1984-1988 (Dziennik Urzędowy Województwa
Szczecińskiego, 1984, nr 1 poz. 3.**

Gminna Rada Narodowa w Radowie Małym

W okręgu nr 1

1. Lange Elżbieta
2. Lewandowski Józef
3. Bławdziewicz Władysław
4. Maczan Grzymisława
5. Szlandakowski Zygmunt

W okręgu nr 2

1. Malczewski Zygmunt
2. Jadczyszyn Beata

W okręgu nr 3

1. Merta Ludwik

2. Biskupiak Józef
3. Perła Katarzyna

3. Drabina Regina
4. Demkowicz Roman

W okręgu nr 4

1. Błazik Władysław
2. Mączyński Tadeusz
3. Drzewiecka Elżbieta

W okręgu nr 7

1. Bieńkowski Aleksander
2. Pakieła Bożena
3. Kunc Stanisław

W okręgu nr 5

1. Kmieć Henryk
2. Ligęza Roman
3. Rychlicka Helena
4. Ciechanowski Piotr

W okręgu nr 8

1. Mazurek Stanisław
2. Przymecki Andrzej
3. Gałka Marek

W okręgu nr 6

1. Garbacz Ryszard
2. Połatyński Zbigniew

W okręgu nr 9

1. Śliwiński Marian
2. Toruń Stanisław
3. Glińska Bogumiła

Radni GRN R wybrani na okres kadencji 1988-1990 (Szczeciński Dziennik Urzędowy, 1988 nr 12 poz. 152)

URZĄD GMINY

Urzędy tworzonych gmin miały stać się nową jakością na obszarach wiejskich. Preferowano urzędników ze średnim wykształceniem. Początkowo nie tworzone w urzędach gmin referatów.

Urząd gminy zasadniczo dzielił się na trzy części: **biuro urzędu, gminną służbę rolną i urząd stanu cywilnego**³⁹. Na czele biura urzędu gminy stał **sekretarz biura**. Ważną pozycję zajmował także **główny księgowy gminy**⁴⁰.

Kolejne większe zmiany w organizacji administracji lokalnej nastąpiły w 1979 roku. W urzędach gminy liczących do 20 000 mieszkańców dawano możliwość tworzenia referatów (maksymalnie 7). Pozostał jednak podział na biuro UG, gminną służbę rolną oraz USC⁴¹.

Schemat działania typowego UG w latach 1973-1983

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże. Dopuszczano stanowiska: naczelnika, sekretarza biura, inspektora ds. budownictwa, kierownika USC, głównego księgowego, referentów, stażystów i woźnego.

⁴¹ Dz.U. 1979, nr 14 poz. 92.

Reorganizację struktury wewnętrznej urzędów gmin przeprowadzono na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 kwietnia 1984 r.⁴² Zlikwidowano wtedy odrębność gminnej służby rolnej i USC.

W miejsce dotychczasowego podziału urzędu przewidziano funkcjonowanie referatów:

- stanowisko pracy do obsługi rady narodowej;
- referat gospodarki komunalnej, nadzoru budowlanego i komunikacji;
- referat geodezji i gospodarki gruntami;
- referat handlu i usług;
- referat kultury i zatrudnienia;
- referat planowania i finansów;
- referat rolnictwa i gospodarki żywnościowej;
- referat społeczno-administracyjny, spraw obronnych i ogólny;
- referat zdrowia i opieki społecznej;
- urząd stanu cywilnego;
- samodzielne stanowisko pracy do spraw oświaty i wychowania – inspektor oświaty i wychowania.

---

⁴² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 kwietnia 1984 r. w sprawie zasad organizacji i funkcjonowania urzędów terenowych organów administracji państwowej (Dz.U. 1984 Nr 25, poz.124)

Powiat: _____
Pracownicy urzędu gminy / miasta i gminy: **Radowo Małe**

Stanowisko pracy	ilu osobowe	Imię i nazwisko	Tytuł służbowy	wynagrodzenie	Przynależność państwowa	Wiek	Wykształcenie / podstawa	Czy się uczy		Mieszka				Pracował x/			
								szkoła uczelnia	za il. lat ukończył	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie
1 Gł. księg.	1	Traczyk Maria	gl. księg.	1800	bp.	35	9 kl.	LO	2	nie	nie	tak	nie	10	-	-	2
Ref. Spr. Hown	1	Kiszka Genowefa	referent	2200	bp.	21	średnie	nie	-	nie	tak	nie	2	-	-	2	
Insp. budown.	1	Kopaczewski Kazimierz	Referent	2500	ZSL	32	średnie	nie	-	tak	-	-	9	-	-	2	
Referent Techn. - kancelaryjny	1	Charowska Janina	Referent	2500	bp.	24	średnie	nie	-	tak	-	-	2,5	-	-	-	
St. ref. d/s oświaty-kul	1	Mazur Sabina	st. ref.	2500	PZPR	25	średnio	Studium Finans.	0,5	nie	tak	nie	3,5	-	-	2	
Ref. d/s podatków, opt.	1	Kopaczewska Wanda	Ref.	1600	bp.	32	średnio	LO	2	tak	nie	nie	7	-	-	3	
Kier. USC i ref. organizac.	1	Spurek Władysław	Kier. USC	2050	PZPR	53	podst.	Techn. Roln.	5	tak	nie	nie	13	-	-	7	
Ref. rolny	1	Balsener Czesław	Ref. Rolny	1900	PZPR	35	podst.	Tech. Roln.	5	tak	nie	nie	10	-	-	9	
Ref. techn. kancel.	1	Metela Jadwiga	Referent	1200	PZPR	25	podst.	nie	-	nie	tak	nie	4	-	-	-	
Sprzątacza - palacz	1	Spurek Cecylia	sprz. palacz	1300	bp.	46	podst.	nie	-	tak	nie	nie	2	-	-	-	
Hołny-goniac	1/2	Kobińska Maria	Hołny	650	bp.	21	2 kl. dic. Ogóln.	nie	-	tak	-	-	-	-	-	5	

Uwaga: razem 9 etatów: - Kierownik USC pełni jednocześnie obowiązki referenta spraw wewnętrznych - pozycja 4-ta, stanowi 1/2 etatu

x/ podać również ile lat pracował i na jakim stanowisku

PWP - PWRN Szczecin
160 str. 1143/73

Wykaz pracowników UG Radowo Małe z 1973 roku (AP Szczecin, PWRN Szczecin)

NACZELNIK GMINY

Od 1973 roku wprowadzono w Polsce stanowisko **naczelnika**. Był to organ administracji państwowej oraz organ wykonawczy i zarządzający gminnej rady narodowej⁴³. Miał liczne obowiązki i uprawnienia, jednak mógł popaść w konflikt z przewodniczącym prezydium, który miał ogromną władzę z racji przewodzenia lokalnym strukturom PZPR. Organem pomocniczym naczelnika był natomiast **urząd gminy** jako *terenowy organ administracji państwowej do wykonywania zadań naczelnika gminy*.

Naczelnik był powoływany i odwoływany przez wojewodę, a rada narodowa mogła tylko wyrażać niewiążącą opinię o kandydaturze⁴⁴. Naczelnicy musieli legitymować się przynajmniej średnim wykształceniem, preferowano jednak wyższe rolnicze lub inżynierskie. Już od wakacji 1972 roku przyszli naczelnicy gmin przechodzili intensywne szkolenie, od listopada rozpoczęli kompletowanie kadr podległych sobie

⁴³ Dz.U. z 1972 r., nr 49, poz. 315.

⁴⁴ Dz.U. z 1972 r., nr 49, poz. 312.

urzędów. Również ich pracownicy mieli mieć przynajmniej średnie wykształcenie. Po raz pierwszy w administracji PRL postawiono na fachowość.

Kierownictwo urzędu gminy /miasta i gminy/ *Radowo Małe*

Stan w dniu 1.I.1973 r.

Stanowisko	Imię i nazwisko	Wysokość uposażenia	Przynależność par-tyjna	Wiek	Wykształcenie x/	Czy się dokończyła	
						uczelnia	rok nauki
Naczelnik gminy	Kaczor ~~Julian~~ Julian	4200	PZPR	27	inż.rolnik	-	-
Sekretarz biura	Arłukowicz Zygmunt	3200	PZPR	27	średnio	-	-

Czy posiadała wykształcenie (16)
tak
tak

Stanowisko	Zamieszkały			Przed objęciem stanowiska pracował		
	w siedzibie gminy	na terenie gminy	poza terenem gminy	w radach	w jednostkach podl.radom	poza radami
Naczelnik gminy	tak	-	-	nie	nie	3 lata Z-ca Dy. PGR 1 rok Kier. Pr. ochow. Ziemiaków
Sekretarz biura	tak	-	-	10 lat	nie	1 rok Kier. Inż. w Wodę w Wydz. Roln. i Lesn. PP RN

x/ przyjąć należy tylko: ,średnie lub wyższe oraz określić uzyskany tytuł, np.: technik ekonomista, mgr inż.rolnik, mgr administracji lub tp.

PMP - PWRN Szczecin
160 egz., 1/44/72

Kierownictwo UG Radowo Małe w 1973 roku (AP Szczecin, PWRN Szczecin)

GMINNA SŁUŻBA ROLNA

Gminną służbę rolną (GSR) tworzył zespół kilku osób sprawujący nadzór nad rolnictwem w gminie. GSR stanowiło oddzielny, samodzielny pion w urzędzie gminy. Pracowali w nim fachowcy zajmujący się budownictwem wiejskim, zootechnicy, agromelioranci, agronomi. Władze przywiązywały dużą wagę do tej instytucji, której celem było podniesienie poziomu produkcji rolnej. W GSR stawiano na działalność w terenie, szkolenia rolników.

Służba rolna gminy /miasta i gminy/: Radowo Małe

Stanowisko	Imię i nazwisko	Tytuł służbowy	Wynagrodzenie	Przynależność partyjna	Wiek	Wyszktałce- nie - tytuł	Mieszka			
							w siedz. gminy	na tery- nie gmi- ny	poza te- renem gminy	
1 Kierownik	Krenca Jarosław	Kierownik gm. sk. rolnej	3470	PZPR	29	technik rolnik	tak	-	-	
2 st. instr. rolny	Gębała Eugeniusz	st. instr. rolny	3080	PZPR	45	"	-	tak	-	
3 st. instr. rolny	Kamiński Władysław	"	2700	ZSL	27	"	tak	-	-	
4 st. instr. miejsk. gosp. dom.	Miedecha Honorata	st. instr. miejsk. gosp. dom.	3080	ZSL	35	technik ogrodnik	-	-	tak	
5 instr. bud. wiejsk.	wacat									
6 instr. melior. i bak.	wacat									

Urząd Stanu Cywilnego w Radowie Małym

Stanowisko	Imię i nazwisko	Wynagrodzenie	Przynależność partyjna	Wiek	Wyszktałce- nie /podsta- wowe, śred- nie, wyższe	Dokształca się		Pracował	
						szko- ła	za ile lat u- kończy	w radach na stanowisku i ile lat	poza radami
Kierownik USC	Spuńek Władysław	2050	PZPR	53	podst.	techn. rolnicze	5	Przew. P. GRN 13 lat	7 lat

PMP - PWRN Szczecin 150 888... 114/72

Wykaz pracowników GSR i USC w gminie Radowo Małe (AP Szczecin, PWRN Szczecin)

SOŁTYSI

Gmina podzielona była na sołectwa na czele z sołtysami. Każdy sołtys był gospodarzem danej wsi i reprezentował ją na zewnątrz. W literaturze tamtych czasów pisano: *Sołtys jako przedstawiciel mieszkańców wsi reprezentuje interes społeczny i administracyjny, organizuje na terenie sołectwa całokształt życia społeczno-gospodarczego, kulturalnego, socjalnego oraz bezpośrednio odpowiada za jego realizację.* Bardzo często powoływano także podsołtysa – zastępcę i pomocnika sołtysa. Sołtysa i podsołtysa wybierano na zebraniu wiejskim w głosowaniu jawnym lub tajnym. Wybór sołtysa, który nie był radnym gminnym, podlegał zatwierdzeniu przez gminną radę narodową. W ten sposób społeczność wiejska musiała wybrać kandydata, którego popierały władze. Najczęściej była to jednak osoba ciesząca się zaufaniem lokalnej społeczności, preferowano działaczy PZPR. Sołtysi mieli specjalne legitymacje i odznaki sołectkie.

Do ich zadań należało inkasowanie podatków wiejskich i składek (na przykład Narodowy Fundusz Ochrony Zdrowia, składki PZU), przekazywanie zarządzeń władz

gminnych. Sołtysi wydawali także poświadczenia pochodzenia zwierząt. Ich wynagrodzenie stanowiło procent od zebranych sum pieniężnych (od 2 do 4% w zależności od wielkości wsi).

Jako *pierwszy obywatel wsi* sołtys niekiedy realizował dodatkowe czynności, na przykład organizował przewóz księdza proboszcza podczas dorocznej kolędy.

Duży nacisk kładziono na realizację czynów społecznych. Sołtys je inicjował i organizował, z czego był rozliczany przez UG. Sołtys, który nie mógł się pochwalić aktywnością na tym polu, nie był rekomendowany przez władze gminne przy kolejnych wyborach.

Raz w roku sołtys składał sprawozdanie ze swojej działalności na forum zebrania wiejskiego. Mogło go odwołać zebranie wiejskie lub gminna rada narodowa na wniosek naczelnika. Co pewien czas w UG organizowano zebrania sołtysów oraz szkolenia. Przeciętny sołtys legitymował się wykształceniem podstawowym. Niekiedy dzięki jego zaangażowaniu udało się zbudować nowe drogi, szkoły, remizy itp. Należy też podkreślić rolę żon sołtysów, które często wyręczały mężów w obowiązkach. Niekiedy po śmierci sołtysa funkcję tę przejmowała żona lub syn.

W 1984 roku weszły w życie nowe przepisy wprowadzające na poziomie sołectwa samorząd wiejski, który mógł dysponować własnymi funduszami. Powoływano kilkuosobowe rady sołeckie na czele z przewodniczącym. Często przewodniczący był inną osobą niż sołtys. Przepisy pozornie dawały duże możliwości samorządowi wiejskiemu, a przewodniczący rad sołeckich czuli się początkowo prawdziwymi gospodarzami. W praktyce wszystko było i tak uzależnione od polityki władz gminy i państwa, a ta nie sprzyjała realnemu samorządowi. Więcej było chwytliwych haseł niż rzeczywistych uprawnień. Od 1988 roku widoczna jest tendencja do łączenia funkcji sołtysa i przewodniczącego rady sołeckiej. Ponownie najważniejszą osobą w danej wsi stawał się sołtys.

Do 1974 roku w poszczególnych sołectwach urzędowali sołtysi wybrani jeszcze w 1970 roku w dawnych gromadach. Kolejne wybory sołtysów organizowano w latach 1974, 1978, 1984 i 1988 oraz w razie potrzeby (śmierć, zrzeczenie się funkcji, odwołanie). W latach 1984 i 1988 wybierano także rady sołeckie.

Ranga sołtysa była dużo wyższa niż obecnie. Wieś wybierała najlepszych ze swego grona. (*Sołtys to najmądrzejszy chłop na wsi* – mawiano). Gdy na przykład UG przysłał wywrotkę ze szlaką na drogę, to sołtys wyznaczał ludzi do pracy. Wszyscy się

podporządkowywali. Ówczesny sołtys raczej nie chodził po swoim sołectwie, aby zbierać podatki. To do sołtysa przychodzili wszyscy⁴⁵.

Dużym udogodnieniem dla sołtysów było posiadanie telefonów. Najczęściej był to jedyny aparat w całym sołectwie. Mieszkańcy w pilnych sprawach korzystali z sołectkiego telefonu. Z tego też powodu sołtys wiedział bardzo wiele o mieszkańcach swojego sołectwa.

Zmiany zachodzące w naszym kraju w latach 1989-1990 zmieniły zupełnie ustrój gmin. Dla gminy Radowo Mało rozpoczął się nowy okres w dziejach.

---

⁴⁵ Relacja byłych pracowników UG i działaczy społecznych.

SAMORZĄDOWA GMINA RADOWO MAŁE

LATA 90. XX WIEKU – POCZĄTKI SAMORZĄDU

Wydarzenia polityczno-gospodarcze z lat 1989-1990 wywołały duże przemiany także w gminie Radowo Małe. Istniejący od kilkudziesięciu lat system uległ rozpadowi. W miejsce „gospodarki socjalistycznej” pojawił się wolny rynek. Jednak konieczne zmiany nie przyniosły natychmiastowych efektów. W latach 90. XX wieku od samorządów lokalnych oczekiwano szybkich zmian cywilizacyjnych w postaci budowy dróg, wodociągów, telefonizacji i innych. Uważano, że stare struktury, pod przewodnictwem PZPR, nie były w stanie przeprowadzić potrzebnych zmian. Jednak nowe władze gminne szybko zderzyły się z rzeczywistością. Potrzebne inwestycje nie były łatwe do przeprowadzenia z powodu szczupłych budżetów gminnych, czasem także konfliktów personalnych we władzach gmin.

W nowym ustroju państwa, po 1990 roku, powiaty nie funkcjonowały. Działały za to urzędy rejonowe – jednostki rządowej administracji ogólnej. Gmina Radowo Małe należała do urzędu rejonowego w Gryficach.

Jednak już od 1990 roku ruszyły przygotowania do przyszłej reformy administracji państwa, przywrócenia powiatów i dużych województw.

USTAWA O SAMORZĄDZIE Z 1990 ROKU

Prawdziwą rewolucję w administracji lokalnej wprowadziła dopiero ustawa z 8 marca 1990 roku „o samorządzie terytorialnym”. Dziś jest to ustawa o samorządzie gminnym. W zgodnej opinii wszystkich jest to jedna z najbardziej udanych reform w całej historii III Rzeczypospolitej.

Prace nad reformą samorządową rozpoczęto w styczniu 1990 roku w Senacie RP. Twórcami zmian w administracji lokalnej byli senatorowie Jerzy Regulski i Jerzy Stępień. Reformę przeprowadzono w ekspresowym tempie. Należało zmienić prawie 100 ustaw. W marcu uchwalono ustawę, a w maju 1990 roku przeprowadzono pierwsze wybory samorządowe.

Ustawa tworzyła wspólną samorządową w okręgu dotychczasowej „państwowej” gminy wraz z osobowością prawną i własnym majątkiem. Gminy otrzymały też samodzielność finansową. Nie ustrzeżono się błędów. Na przykład przez dwa tygodnie po wyborach samorządowych (27 maja 1990) urzędy stanu cywilnego działały bez odpowiednich umocowań w ustawie. Po prostu zapomniano o USC. Co ciekawe, reformę przeprowadzono własnymi siłami. Bez pomocy specjalistów z innych krajów.

27 maja 1990 roku przeprowadzono pierwsze wolne wybory do rad gmin. Były to pierwsze wybory do samorządu terytorialnego w Polsce po jego przywróceniu (został on zniesiony w 1950 i na cztery dekady zastąpiony przez rady narodowe). Kolejne wybory do rad gmin przeprowadzono: 19 czerwca 1994 roku (kadencja 1994-1998), 11 października 1998 roku (kadencja 1998-2002), 27 października 2002 roku (kadencja 2002-2006; tego dnia po raz pierwszy wybierano bezpośrednio wójtów gmin), 12 listopada 2006 roku (kadencja 2006-2010), 21 listopada 2010 roku (kadencja 2010-2014), 16 listopada 2014 roku (kadencja 2014-2018) oraz 21 października 2018 roku (kadencja 2018-2024).

WIELKIE REFORMY 1999 ROKU

W 1999 roku miały miejsce wielkie reformy w naszym państwie. Jedną z nich była reforma administracji.

Z początkiem 1999 roku powołano na nowo powiaty i duże województwa. Gmina Radowo Małe została włączona do na nowo powołanego powiatu gryfickiego i województwa zachodniopomorskiego.

WSPÓŁCZESNA GMINA RADOWO MAŁE

Obecnie gmina Radowo Małe liczy około 3 500 mieszkańców. Posiada obszar 180,5 km². Należy do powiatu łobeskiego (od 2002 roku). W skład gminy wchodzi sołectwa: Borkowo Wielkie, Czachowo, Dargomyśl, Dobrkowo, Gostomin, Karnice, Maliniec, Mołdawin, Mołdawinek, Orle, Pogorzelica, Radowo Małe, Radowo Wielkie, Rekowo, Rogowo, Siedlice, Sienno Dolne, Sienno Górne, Strzmiele, Troszczyno, Wołkowo i Żelmowo.

Wójtem gminy jest pan Mariusz Sira.

ANEKS – RADNI I WÓJTOWIE GMINY RADOWO MAŁE

Kadencja 1994-1998	Kadencja 1998-2002
Wypijewski Józef	Wypijewski Józef
Chojnacki Kazimierz	Remińsko Stefan
Gierszewska Alicja Ewa	Liński Ryszard
Wojciechowski Jan Bogdan	Lewandowski Józef
Staszak Regina	Zdanowicz Jan
Liński Ryszard	Putka Wiktor
Płóciennik Marian	Jadczyżyn Beata
Lorent Wiesław Czesław	Soroczyński Roman
Ulan Jan	Horbacz Franciszek
Dec Stanisław	Pawluk Janina
Kamińska Helena	Byra Wiesław
Ligeża Liliana	Król Krzysztof
Ciechański Roman	Strzelczyk Bogusław
Drapikowska Marzanna Anna	Mały Wiesław
Zieliński Bogdan	Jońca Krzysztof
Sidor Zbigniew	Dobrzański Marek
Byra Wiesław	Zdanowicz Aleksander
Sobański Józef	Maciołek Tadeusz

Kadencja 2002-2006	Kadencja 2006-2010
Budzyńska Małgorzata Jadwiga	Bławdzewicz Władysław
Lewandowski Józef	Budzyńska Małgorzata
Staruch Jarosław	Remińsko Stefan Aleksander
Bławdzewicz Władysław	Kołodziejczyk Alicja
Remińsko Stefan Aleksander	Wojciechowski Jan Bohdan
Leśniewicz Krystyna Anna	Pawluk Janina
Soroczyński Roman	Soroczyński Roman
Kogut Zbigniew	Dec Stanisław
Łęcki Bolesław	Pulkowski Marek
Jezierska Baumgardt Zofia	Bławdzewicz Zygmunt
Piotrowicz Elżbieta	Piotrowicz Elżbieta Danuta
Sira Jacek	Jezierska Baumgardt Zofia
Taborska Marzanna Teresa	Taborska Marzanna Teresa
Kiryk Krystyna Elżbieta	Kiryk Krystyna Elżbieta
Szreder Mirosław	Podgórski Tomasz

Kadencja 2010-2014	Kadencja 2014-2018
Borkowski Krzysztof	Borkowski Krzysztof Mirosław
Lewandowski Józef	Ulan Anna Maria
Bławdzewicz Zygmunt	Lewandowski Józef
Budzyńska Małgorzata	Mały Wiesław
Remińsko Stefan Aleksander	Kwiatkowski Artur Piotr
Kamola Władysław	Szubert Andrzej
Kipisz Bożena	Kamińska Ilona
Łęcki Bolesław	Chatłas Małgorzata
Pawluk Janina	Jezierska-Baumgardt Zofia
Drozdowski Zbigniew	Adamski Dawid
Kusyk Andrzej	Ligęza Liliana
Adamski Dawid	Pawluk Janina
Szubert Andrzej	Kamola Władysław
Szreder Mirosław	Kusyk Andrzej
Taborska Marzana Teresa	Stefański Dariusz Grzegorz

WÓJTOWIE GMINY RADOWO MAŁE (wybrani w bezpośrednich wyborach)

Nazwisko i imię	Daty pełnienia urzędu
Wypijewski Józef	2002-2014
Lorent Wiesław Czesław	2014-2018
Sira Mariusz	2018-nadal

Spis treści

DO 1945 ROKU.....	2
LATA 1945-1954.....	4
GMINY WIEJSKIE	7
GROMADZKIE RADY NARODOWE	21
LATA 1973-1990.....	37
GMINNA RADA NARODOWA	40
URZĄD GMINY.....	44
NACZELNIK GMINY	46
GMINNA SŁUŻBA ROLNA	47
SOŁTYSI	48
SAMORZĄDOWA GMINA RADOWO MAŁE	51
LATA 90. XX WIEKU – POCZĄTKI SAMORZĄDU	51
USTAWA O SAMORZĄDZIE Z 1990 ROKU	52
WIELKIE REFORMY 1999 ROKU.....	53
WSPÓŁCZESNA GMINA RADOWO MAŁE.....	53